Ege Coğrafya Dergisi
Aegean Geographical Journal
https://dergipark.org.tr/tr/pub/ecd
e-ISSN: 2636-8056

Received: 1 July 2025 | Accepted: 31 October 2025

BÖLGESEL VE KÜRESEL DENKLEMDE UKRAYNA'DA JEOPOLİTİK DİZAYN

Geopolitical Design in Ukraine in the Regional and Global Equation

Müberra KOÇYİĞİT TÜRK

muberrakocyigit09@gmail.com

Abstract

The Russo-Ukrainian War has now moved beyond a regional issue to a global one. Factors that make Ukraine strategic are its geographical location, its mineral resources, and its fertile lands. Despite Ukraine's efforts to maintain its territorial integrity, regional and global actors seek to gain geopolitical advantage from Ukraine.

The study aims to identify the factors that contributed to the globalization of the Ukrainian issue and to assess the potential consequences of the Russo-Ukrainian War from the perspective of regional actors (Russia, European countries, Turkey) and global actors (the US and China). The article utilizes a case study, historical analysis, concrete spatial methods, and a progressive approach. Furthermore, it examines Russia's and the US's approaches to global dominance to understand their geopolitics in Ukraine. In this context, attention is drawn to Russia's theories of historical expansion, habitat, geographical determinism, and Eurasianism; the US's theory of naval and air dominance and the theory of rimland dominance; and theories of Atlanticism, Mondialism, the end of history, and the new world order. The study concludes that the end of the Russo-Ukrainian War could lead to a long-term geopolitical restructuring of Ukraine, which could lead to its fragmentation.

Keywords: Ukraine, Russia, USA, China, Türkiye, European countries, Geopolitics.

Öz

Rusya-Ukrayna Savaşı, günümüzde bölgesel bir sorun olmaktan çıkarak küresel bir anlam kazanmıştır. Ukrayna'yı stratejik kılan faktörler; coğrafi konumu, sahip olduğu yer altı kaynakları ve verimli topraklarıdır. Ukrayna'nın, toprak bütünlüğünü koruma çabasına karşın bölgesel ve küresel aktörlerin Ukrayna'dan jeopolitik çıkar elde etme gayesi bulunmaktadır.

Çalışma, Ukrayna sorunun küreselleşmesinde hangi unsurların etkili olduğunu belirlemeyi ve Rusya-Ukrayna Savaşı'nın getirebileceği olası sonuçları, bölgesel aktörler (Rusya-Avrupa ülkeleri-Türkiye) ile küresel aktörler (ABD-Çin) açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Makalede durum çalışması, tarihsel analiz, somut mekân yöntemleri ve progresif yaklaşımı kullanılmıştır. Ayrıca Rusya ve ABD'nin Ukrayna'daki jeopolitikalarının anlaşılması adına Dünya'ya hâkimiyet yaklaşımları ele alınmıştır. Bu bağlamda Rusya'nın tarihi-yayılma, yaşam alanı, coğrafi determinizm ve Avrasyacılık teorilerine, ABD'nin deniz-hava hâkimiyet teorisi ile kenar kuşak hâkimiyet teorisine, atlantizm, mondializm, tarihin sonu ve yeni dünya düzeni teorilerine dikkat çekilmiştir. Çalışmada Rusya-Ukrayna Savaşının bitmesi ile Ukrayna'nın uzun vadede jeopolitik açıdan dizayn edilmesi sürecinin gelişebileceği ve bu durumun Ukrayna'da parçalanmaya neden olabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ukrayna, Rusya, ABD, Çin, Türkiye, Avrupa ülkeleri, Jeopolitik.

1. GİRİŞ

Jeopolitik, sadece Dünya düzeninin değiştirilmesi konusunda değil, lider olan devletlerin siyasetlerinin nasıl olabileceğine dair tahmin etme konusunda da anahtardır (Hasanov, 2010). Jeopolitik açıdan Rusya ile Avrupa-NATO arasındaki ilişkinin Ukrayna üzerinden farklı bir stratejik boyuta evrildiği anlaşılmaktadır. ABD ve Batı, Ukrayna krizini Avrupa ile sınırlı bırakmayarak küresel açıdan yerleşik güç dengesini sarsmıştır (Неймарк, 2025). Rusya-Ukrayna Savaşı'nın vereceği netice üzerine gelecek zamanlı uluslararası dünya düzeninin yeniden şekillenmesi muhtemel görünmektedir (Önder, 2022). 2025'de ABD ile Rusya arasında yapılan görüşmeler, ABD'nin Ukrayna yanlısı tutumunun aksi bir tutuma dönüştüğünü göstermiştir. Trump yönetiminin ABD dış politikası, küresel ortaklıkların nasıl oluşturulduğunu, sürdürüldüğünü ve değerlendirildiğini yeniden tanımlayan bir değişimi ortaya koymuştur (Vyas, 2025).

Rusya ile Ukrayna'nın barış müzakere şartları arasında bir uyumun olmaması, savaşın bitirilmesine engel olmaktadır. Ukrayna; Rusya'dan geçici işgal altındaki topraklar tanımının kabul edilmesini ve maddi-manevi tazminat istemektedir. Rusya ise Ukrayna'ya NATO'ya girmemesi ve nükleer silah bulundurmaması, asker sayısını sınırlı tutması talebini bildirmekte ve Rusya'nın sahada kazandığı topraklardan vazgeçmeyeceğini ifade etmektedir. ABD; anlaşmanın biran önce yapılması, Rus işgali altındaki toprakların statüsünün belirlenmesi ve iki ülke arasında sınırların yeniden çizilmesi gerektiğini bildirmektedir. AB; Rusya'nın 30 günlük ateşkesi koşulsuz kabul etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Aksi takdirde ABD'nin Rusya'ya ek yaptırımlar yapacağını ve çözüm masasında AB'nin de olması gerektiğini bildirmektedir. Ukrayna'da AB'nin barış görüşmelerinde yer alması gerektiğini bildirmiştir. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın bitmesi durumuna karşın uzun vadede bölgesel pek çok sorunun doğacağı anlaşılmaktadır.

Avrasya; beş yüzyıl önce politik etkileşimlerin yaşandığı Dünya iktidar merkezi haline gelmiştir (Brzezinski, 2022). Avrasya'nın stratejik ülkelerinden biri olan Ukrayna; Soğuk Savaş döneminde Sovyet blokunda yer almış ve ABD-SSCB çekişmesi yine bu bölgede devam etmiştir. SSCB'nin çökmesi ABD'nin Rusya karşısında küresel güç kazanmasını sağlamıştır. Ancak Pasifik bölgesinde Çin'in yükselmesi ve Rusya'nın yeniden topraklarını genişletme ve kendini NATO'ya karşı savunma arzusu, jeopolitik dengeleri değiştirmiştir. Rusya'nın topraklarını büyütme çabası, Ukrayna topraklarını çevreleyen bölgede de kendini göstermiştir. Rusya'nın Azak Denizi'ni Rus Denizi haline getirme çabası Çin'in Kırım'daki projelerini sekteye uğratmaktadır. Bu durum iki aktörü çıkarları doğrultusunda farklı taraflara itmektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın altında birkaç neden yatmaktadır. Ukrayna sorununun temelinde bu ülkenin toprak bütünlüğünün ve sınır değişmezliğinin çiğnenmesi yatmaktadır (Derman ve Ongarova, 2014). Öte yandan bölgesel krizler ve savaşlar ile kendini gösteren küresel silahlanma yarışı artmaktadır. Çin-ABD arasındaki ticari savaşlar, uluslararası örgütlerin zayıflığı, askeri tatbikatların artması, gelecekte olabilecek küresel savaşın sinyalleridir. Küresel çekişmelerin yaşandığı coğrafi sahalardan biri de Ukrayna'dır.

Ukrayna, bağımsız olduktan sonra kimlik arayışı ile Doğu (Rusya) ve Batı (ABD, AB, NATO) arasında uzun bir süre ikilem yaşamıştır (Malskyy 2010). Ancak, 2014'de Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı ile başlayan süreçte Ukrayna batı vizyonlu bir jeopolitik yaklaşım yürütmeye başlamıştır. Bu durum Rusya-Ukrayna ilişkisini savaş boyutuna taşımıştır.

Rusya-Ukrayna Savaşı, Doğu ile Batı arasındaki ilişkinin doğasını analiz eden çok yönlü ve çelişki içeren yorumları ortaya çıkarmıştır (Sezer, 2024). Ukrayna; bağımsız olduktan sonra AB ile NATO başta olmak üzere Batı ile uyum yakalamaya çalışırken, Ukrayna'nın batısında Ukraynaca konuşan kesim, Avrupa ile kaynaşmaya çalışan bölümünü, Rusça konuşan doğu kesimi ise Rusya'dan yana olan bölümünü meydana getirmiştir (Masters, 2022). Bu durum Ukrayna'nın parçalanmasına hız veren sorunların temelini atmıştır.

Bölgesel bir krizin küresel bir sorun haline geldiği Ukrayna; SSCB döneminde temellenmiş olan ve 2014'de ortaya çıkan krizlerle mücadele etmektedir. Ukrayna, Rusya ve AB-ABD arasında yaşanan siyasi çatışmaların kurbanıdır (Kondratenko, 2016). Günümüzde Ukrayna; küresel ve bölgesel aktörlerin toprak ve kaynak paylaşımlarını sürdürdüğü bir ülke haline gelmek üzeredir. Rusya'nın 2014'de Kırım'ı ilhakı ve Azak

Denizini çevreleyerek bölgeye nüfuz etmesi, Rusya karşısında Ukrayna'nın NATO ve Avrupa ülkelerine yaklaşımını daha fazla tetiklemiştir.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın nedenlerinden biri NATO'nun doğuya doğru genişlemesi sonucu Rusya'nın NATO'ya karşı tepki vermesidir. NATO'nun bu durumu, Rusya'yı stratejik olarak sıkıştırıp onda güvensizlik duygusunun artmasına neden olmuştur. Öte yandan Rusya-Ukrayna Savaşı, ABD'nin Çin ile jeopolitik rekabeti kapsamlı bir şekilde teşvik etmesinin arka planında ortaya çıkmıştır (赵明昊, 2022). Günümüzde Çin'in ticari politikaları ABD'yi rahatsız etmektedir.

Ukrayna konusu bölgesel bir sorun olmaktan çıkmış, küresel bir anlam kazanmıştır. Nitekim Bingöl (2014) Ukrayna çatışmasının başladığı ilk dönemden itibaren ilerleyen süreçte Doğu Avrupa'nın dışına taşacağını ifade etmiştir. Ukrayna, Batı ile Rusya arasında yaşanan küresel rekabetin yeni stratejik mekânı olmuştur (Tokatlı, 2024). Demir'e göre (2022), Rusya'nın küresel rekabetin yeni sahası olan Ukrayna'ya saldırısı, sömürgeciliğe dayalı "yenilenmiş küresel güç statüsü" kazanmak içindir. Rusya, bu eylemi gerçekleştirirken, Rusya'nın tarihi bağlamda sahip olduğu Ukrayna'daki toprakları ve Rusya'yı destekleyen nüfusu kanıt olarak göstermektedir. ABD ve Çin'in son dönemde hızla artan ticari rekabeti de Ukrayna'da ABD'nin emperyalist eylemlerini artıran diğer neden olarak görünmektedir.

2. UKRAYNA'NIN KONUMU VE ÖNEMİ

Ukrayna, Rusçada sınır ülkesi anlamına gelmektedir. Günümüzde ise Avrupa ve Rusya arasında sınır ülkesi/tampon bölge özelliğini sürdürmektedir. Doğu Avrupa ülkesi olan Ukrayna; doğu ve kuzeydoğudan Rusya, kuzeyden Belarus, batıdan Polonya ve Slovakya, güneybatıdan Macaristan, Romanya ve Moldova ile çevrelenmiş ülkedir. Ukrayna'nın güneyinde ise Karadeniz ve Azak Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır (Şekil 1). 603.549 km² yüzölçümü itibari ile Avrupa'daki en büyük ülkedir.

Şekil 1- Ukrayna'nın konumu

Figure 1- Location of Ukraine

Ukrayna; Avrupa ile Asya arasındaki jeopolitik köprü olduğunu ifade etse de AB ile Rusya arasında sınır rolü üstlenmektedir (Kondratenko, 2016). Ukrayna'nın arzusu olan bu duruma karşın bölgesel ve küresel aktörler, bölgeyi jeopolitik rekabet alanı olarak görmektedir.

Morgenthau, bir ülkenin gücünün sadece askeri değil coğrafi konumu, doğal kaynakları, ekonomi potansiyeli, askeri hazırlığı, nüfusu, halkının milli ruhu ile diplomasi gücünden geldiğini ifade etmiştir (Hasanov, 2010). Bu bağlamda Ukrayna; coğrafi konumu, doğal kaynak zenginliği, tarımsal potansiyeli yüksek olan stratejik bir ülkedir.

Coğrafi konum; günümüzde bir ülkenin önceliğini belirlemeye devam etmektedir. Avrasya, Dünya'nın en büyük kıtası ve jeopolitik eksenidir. Bu jeopolitik eksen, güç ve motivasyonundan değil konumundan kaynaklanmaktadır (Brzezinski, 2022). Ukrayna, Avrasya'nın en stratejik bölgesinde konumlanmıştır. Ukrayna'nın Rusya ve Avrupa arasındaki konumu, ona jeopolitik misyonlar yüklemektedir. Jeostratejik Kırım Yarımadası, güneyde boğazlar üzerinden Akdeniz'e çıkışı sağlayan Karadeniz, Ukrayna'nın coğrafi konumunu kıymetli kılan diğer unsurlardır. Halford Mackinder kara hâkimiyet teorisinde Doğu Avrupa ve Sibirya bölgesini kalp sahası olarak görmüştür. Balkanlardan Çin'e kadar iç hilal, Amerika, Afrika, Avustralya, Japonya ise dış hilali oluşturmaktadır. Bu teoriye göre kalp bölgesine sahip olan iç hilale, iç hilale sahip olan dış hilale sahip olur (Özey, 2002). Ukrayna, Doğu Avrupa'nın parçası olarak bu teoride önemli bir konuma sahiptir.

Ukrayna'nın büyük satranç tahtası teorisindeki yeri yine konumundan kaynaklı olarak jeopolitik eksen (mihver) olmasıdır. Rusya ile Avrupa arasında sıkışmış Ukrayna'nın, Rusya'ya karşı topraklarını koruma arzusu bir taraftan küresel devletlerin jeopolitik çıkarları gereği ülkeden pay kapma gayretine dönüşmüştür. Bu durum Ukrayna'yı stratejik kılmıştır. Bingöl (2014), Ukrayna'nın eski Doğu Blokundan kopmuş olduğunu ve onun AB üyesi olan Polonya, Macaristan, Romanya ve Slovakya'yı Rusya'dan ayıran konuma sahip olduğunu belirtmiştir. Bu durum Avrupa pazarlarına erişimi sağlayan konumunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda bulunduğu konum açısından Ukrayna; Rusya için son derece stratejiktir. Ukrayna; jeoekonomik açıdan uçak-gemi sanayisi, demir-çelik sanayisi, zengin tarım toprakları ile göz dolduran bir ülkedir.

Nüfusu 40 milyonu aşkın olan Ukrayna, Doğu Avrupa'nın en büyük pazarını oluşturmaktadır ve AB, Avrasya ve Kuzey Afrika pazarlarına yakındır. Ukrayna, geniş bir pazar kitlesine sahip olmasına karşın bölgede rekabet çok şiddetlidir (赵会荣, 2018). Ukrayna, yüksek kaliteli ve düşük maliyetli bir iş gücüne sahiptir. Öte yandan tarımsal açıdan iyi koşullara sahip bir ülkedir. Ukrayna'nın kara toprak alanı, dünyanın toplam kara toprak alanının %27'sini, tarım arazisi alanı ise ülke kara alanının %70,8'ini oluşturmaktadır. Ülke ekilebilir arazinin neredeyse yarısı tahıl ekimi için kullanılır. Ukrayna, tarımsal gelişme ve ihracat potansiyeli oldukça yüksek bir ülkedir. Öte yandan Ukrayna; havacılık, uzay, askeri sanayi, gemi yapımı sanayisi ile iletişim ve diğer alanlarla güçlü bir sanayi temeline sahiptir. Ukrayna; doğal kaynaklar açısından zengin bir ülkedir. Demir cevheri ile kömür rezervleri dünyanın en iyileri arasındadır.

Ukrayna, Rusya'nın saldırganlığı karşısında jeopolitik sorunlarda dengeyi sağlayabilecek politika yürütemeyen çok fazla rekabetçi olmayan, borçlu ekonomiye sahip, yozlaşmış bir ülkedir (Demedziuk, 2017). Bu bağlamda Ukrayna, coğrafi konumuna ve bölgesel-küresel aktörlerin tarihi-politik duruşlarına dayalı olarak istikrarsızlığa sürüklenebilecek potansiyele sahiptir. Öte yandan Ukrayna'nın iç politikasında ABD-AB ve Rusya taraftarı politik görüşlerin yer alması ve Ukrayna'da Rusya'yı destekleyen taraftar nüfusun olması bu meseleyi daha karmaşık ve dışsal müdahalelere açık hale getirmektedir.

3. AMAÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın temel amacı Rusya-Ukrayna Savaşı'nın getirebileceği olası jeopolitik sonuçları ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışmanın diğer amaçları şunlardır:

- Rusya-Ukrayna Savaşı'nın küreselleşmesinin nedenlerini belirlemek.
- Savaşın Ukrayna'ya komşu ülkeler açısından ve Rusya, AB açısından olası bölgesel jeopolitik etki ve sonuçlarını ortaya çıkarmak.

- Küresel açıdan Çin ve ABD'nin bölgede elde edebileceği jeopolitik ve jeoekonomik kazanımlarını ve kayıplarını belirleyebilmek.
- Savaşın sonunda Ukrayna'da ortaya çıkabilecek sınır değişimini ve ülkenin parçalanma riski taşıyabileceğini tarihi ve coğrafi açıdan ortaya koyabilmek.

Ukrayna-Savaşı'nın verebileceği olası jeopolitik sonuçların ortaya konulması için çeşitli yöntem ve teorilerden yararlanılmıştır. Siyasi Coğrafyada kullanılan somut mekân yöntemi, jeopolitik, jeoekonomik ve jeostratejik ilişkilerin, küresel ve bölgesel açıdan uluslararası olayların mekânsal yapısının incelenmesinde, ülkelerin çıkarlarının temini için küresel ve bölgesel sonuçların analiz edilmesinde kullanılmaktadır (Hasanov, 2010). Çalışmada Ukrayna'nın mekânsal karakterine bakılarak, bölgesel ve küresel aktörlerin jeopolitik çıkarları bağlamında Rusya-Ukrayna Savaşı'nın getirebileceği olası sonuçlar ele alınmıştır.

Tarihsel analiz yaklaşımı, geçmişte yaşanan olayların incelenmesine dayanmaktadır. Geçmiş olayların incelenmesi, günümüzde yaşanan olayların anlaşılması ve geleceğin yorumlanması açısından önemlidir (Kaya, 2013). Ukrayna'nın tarihi bağlamda hangi bölge ve ülkelerin sınırları içinde yer aldığını belirlemek, gelecek zamanlı bölgenin yeniden inşası adına ipuçları vermektedir.

Çalışmada geçmişte durumun nasıl şekillendiğine bakılarak geçmişi, günümüzü ve geleceği ele alan progresif yaklaşımdan faydalanılmıştır. Progresif, ilerleme ve gelişme anlamına gelmektedir. Buna göre çalışma sahası incelenerek sonraki dönemler hakkında ipucu elde edilmektedir. Bu yaklaşımda olaylar geçmişten günümüze doğru incelenerek yeni öğeler ortaya konulmaktadır (Top & Yiğit, 2013). Bu yaklaşım Ukrayna'nın gelecekte nasıl jeopolitik değişim yaşayabileceğini belirmek açısından önemlidir.

Çalışma için nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde belirli bir olay, detaylı biçimde incelenmekte ve olay çeşitli açılardan değerlendirilmektedir (Büyüköztürk vd., 2016: 260). Çalışmada Ukrayna-Rusya Savaşı incelenerek değerlendirilmekte ve olası jeopolitik sonuçları ele alınmaktadır.

Çalışmada Ukrayna'nın coğrafi konumundan kaynaklı öneminin anlaşılması için kara hâkimiyet teorisi, satranç tahtası teorisine yer verilmiştir. Ayrıca Ukrayna'daki yaklaşımlarının anlaşılması adına Rusya ve ABD'nin bölge ve Dünya hâkimiyeti için ele aldıkları politik yaklaşımları incelenmiştir. Bu bağlamda Rusya'nın tarihi-yayılma, yaşam alanı, coğrafi determinizm ve Avrasyacılık teorilerine, ABD'nin deniz-hava hâkimiyet teorisi ile kenar kuşak hâkimiyet teorisine, atlantizm, mondializm, tarihin sonu ve yeni dünya düzeni teorilerine dikkat çekilmiştir.

Çalışmada Rusya, ABD, Çin ve bölgesel aktörler (Avrupa ülkeleri, Türkiye) açısından Ukrayna'nın önemi ele alınmıştır. Çalışma için Ukrayna üzerine yazılmış jeopolitik eserlerden, Rusça, Çince, İngilizce makalelerden yararlanılarak literatür taraması yapılmıştır. İnternet kaynaklarından ikincil veri kaynağı olarak faydalanılmıştır. Ukrayna'nın konumu ve stratejik bölgelerinin algılanması için ArcGIS 10. 4 yazılımı esas alınarak haritalar çizilip gösterilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Rusya açısından Ukrayna

Rus jeopolitiğinde tarihi-yayılma (yurtlandırma)-coğrafi-kalkınma (yaşam alanı)-Avrasyacılık teorileri etkin olarak görünmektedir. Rus N.Y. Danilevski, kültürel yaklaşım teorisinde aynı mekânı paylaşan din-inanç-politikaya sahip toplulukları tarihi uygarlık tipleri olarak nitelendirmiştir. Buna göre bu halkların yaşadığı mekân sadece bir toprak parçası değil, canlı bir yerdir. Bu somut mekândan ayrılan topluluklar, milli kültür-değerlerinden koparak tarihi tehlikelerle yüz yüze kalır (Hasanov, 2010). Bu bağlamda Rusya'nın kök saldığı Ukrayna ve çevresi, yalnızca Rusların yayıldığı bir alan değil, tarihi uygarlık tiplerinin kök saldığı milli kültür-değerlerini yansıtan tarihi mekândır. Bu nedenle Rusya için stratejik öneme sahiptir.

Geniş coğrafi sahalara yayılma fikri, Rus jeopolitiğinin temelidir (Hasanov, 2010). Rusya, yakın bölgelerin nüfus-coğrafi nitelikleri hakkında bilgi edinerek bu bölgeleri kalıcı işgal etmiştir. Rus Semyonov-Tyan-Şanski, topraklarının bir denizden diğerine uzanan ülkelerin karasal sistem üzerinden jeopolitik kontrol

oluşturduğunu ifade etmiştir (Hasanov, 2010). Rus topraklarının genişliğinin yanı sıra denizlere açılacak ölçüde yayılması dikkat çekicidir. Ukrayna toprakları, Kafkasya ile beraber Rusya'nın Karadeniz'e açılmasını sağlayan özel konuma sahiptir.

Karadeniz Havzası ve kuzeyi, tarih boyunca kuzey ticari yolunun merkezi olmuş, Kafkasya'yı, Balkanları kontrol eden özel konumu ve boğazlar vasıtası ile Akdeniz'e açılmak isteyen aktörler için jeopolitik cazibesini korumuştur. Rusya'nın tarih boyunca büyük bir güç olma hedefi, okyanuslara ve denizlere erişimini gerekli kılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere Rusya tarafından Karadeniz; Balkanlar ile Kafkasya'yı kontrol etmek ve Akdeniz'e erişmek için önemli görülmüştür. Bu nitelikler Rusya için stratejik olmuş ve Kiev çevresine hâkimiyet, Rusya'nın Avrasyalı kimliğini de ifade etmiştir. Ruslar tarihi bağlamda Ukrayna'yı Rus toprağı olarak görmüştür. Nitekim Sezer'e göre (2024) Ukrayna; Rusya için Moskova'nın Kiev'i, Rus Ortodoksluğunun beşiği ve Slavizm'in kalbi olmuştur.

Ukrayna; tarihi bağlamda Litvanya, Polonya (Lehistan), Rusya ve Osmanlı Devleti'nin kontrolü altına girmiştir. Çarlık Rusya'sı 1783'de Kırım Hanlığını ele geçirmiştir. Ukrayna; 1917'de Sovyet Devrimi'nden 1989'a kadar SSCB'nin toprakları haline gelmiş, 1991'de bağımsız olmuştur (Armaoğlu, 2007). Ukrayna'nın bağımsızlığına rağmen Rusya; Ukrayna'dan vazgeçmemiştir.

Rus jeopolitiğinde etkili olan teorilerden biri de coğrafi determinizm teorisidir. Bu teorinin savunucusu Meçnikov, nehir-deniz-okyanusların insanlığın tarihi-ticari gelişiminde önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir (Hasanov, 2010). Ukrayna; suyolları ve Karadeniz'e hâkim konumu, Kafkasya ve Balkanlarla bağlantı bölgesi olması nedeni ile Rusya'nın vazgeçemeyeceği jeopolitik öneme sahiptir.

Alfred Mahan denizlere sahip olan devletlerin Dünya'da söz sahibi olabileceğini belirtmiştir (Akengin, 2019). Ukrayna'nın Karadeniz üzerinden Akdeniz'e açılabilen konuma sahip olması onu stratejik kılmaktadır. Ruslar; tarih boyunca açık denizlere erişerek, korunaklı sahalar elde ederek yayılmaya çalışmışlardır. Bu nedenle Rusya için Karadeniz'e sahip olmak önemlidir. Nitekim Azak Denizi, Rusya tarafından Karadeniz'in ayağı olmaktan çıkarılıp, bir iç deniz olarak algılanmıştır (Koçyiğit & Khakikhoei, 2023). Karadeniz Filosu'nun Akdeniz ile bağlantılı olması ve Kırım'da Sivastopol'deki Rus deniz üssü, kritik askeri bir varlıktır. Bu nedenle Rusya, Batı yanlısı Ukrayna hükümetine karşıdır (Sezer, 2024).

Rus jeopolitiğine yön veren, Avrupa'yı yalnızca Batı Avrupa'dan ibaret gören ve Avrasyacılık görüşüne sahip olan Savitsky Avrasya'nın, Avrupa ile Asya'yı ayıran bir mekân olduğunu ifade etmiştir. Buna göre Doğu Avrupa, tundra bölgesi, Batı Sibirya, Türkistan step sahası olarak Karpat Dağlarından, Kingan Dağlarına kadar uzanan yaşam alanıdır (Hasanov, 2010). Bu bağlamda Rusya; Avrasya'yı kalkınma (yaşam alanı) bölgesi olarak görmektedir. Avrasya bölgesi Rus kimliğini, Ukrayna ise bu kimliğin bir parçasını ifade etmektedir.

Avrasyacılığı benimseyen Rusya için Ukrayna; Truva atıdır ve Rusya'ya yakın olmalıdır. Brzezinski'ye göre (2022) Rusya; Ukrayna olmadan büyük devlet olma niteliği gösterebilir. Nitekim Rusya, Polonya ile Baltık ülkeleri olmadan dahi Avrasya İmparatorluğunu devam ettirebilirdi. Fakat bu durum Rusya'yı Asya ağırlıklı devlet olma yoluna götürürdü. Ukrayna'nın kaybı Rusya'yı büyük ve yayılmacı yapan tarım-sanayi-ekonomik potansiyelin yokluğu, etnik-dini açıdan büyük bir demografik kayıp, Karadeniz'deki egemen konumun eksikliği anlamına gelmiştir (Brzezinski, 2022). Buna ek olarak Ukrayna'ya sahip olmak Rusya için Kafkasya'daki gücünü artırmak, Balkanlara erişmek anlamına gelmektedir. Ukrayna'nın Rusya'nın batısında konumlanması onun jeopolitik önemini artırmıştır. Rusya için Ukrayna; yalnızca AB-ABD'ye karşı nüfuz etmeye çalıştığı bölge değil, Rusya'nın yeniden büyük devlet olabilmesi yolunda özel konuma sahip olmasıdır (İbrahimoğlu, 2017). Bu bağlamda Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başlangıcından bu yana Rusya; Azak Denizi çevresinde Luhansk, Donetsk, Donbass, Zaporojya, Herson, Mariupol'ü işgal etmiştir (Şekil 2). Rusya'nın Ukrayna ile barış müzakeresinde ileri sürdüğü şartlardan biri Ukrayna'nın bahsi geçen bu bölgelerden çekilmesi yönündedir. Rusya, sahada kazandığı topraklardan vazgeçmek istememektedir. Diğer yandan Rusya'nın 2014'de Kırım'ı işgali söz konusudur. Ukrayna, Kırım'ı ülkesinin bir parçası olarak görse de Rusya, Kırım'daki Rus nüfusunu gerekçe olarak gösterip yarımadadan çekilmeyecektir. Rusya-Ukrayna Savaşında Rusya'nın Kırım ve Luhansk, Donetsk, Donbass, Zaporojya, Herson, Mariupol'ü kendine bağlaması durumu gerçekleştiği takdirde

Ukrayna'nın parçalanması süreci hız kazanabilir. Ancak bu durumun daha ötesinde Rusya; "Novorossiya" olarak adlandırılan ve Luhansk, Donbass, Donetsk, Zapaorojya, Herson, Harkiv, Dnipropetrovsk, Mikolayiv, Odessa'yı kapsayan (çeşitli zamanlarda Kırım ve Çerkesya'yı da kapsamış olan) kendi tarihi bölgesini almayı hedeflemektedir (Şekil 2). Novorossiya'nın Rusya tarafından ele geçirilmesi, Azak Denizi ile Kırım'ın güvenliğini sağlayacak ve Azak Denizi'ni tamamen Rusya'nın iç denizi haline getirecektir. Ayrıca Rusya, Karadeniz de kıyılarını genişletme fırsatı elde edebilecektir. Bu durumda Ukrayna kara ülkesi haline gelecek ve toprakları küçülecektir.

Şekil 2- Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası bölgede olası jeopolitik dizayn
Figure 2- Possible geopolitical design in the region after the Russia-Ukraine War

Ukrayna'nın batısının AB'ye bağlanması durumu da söz konusu olasılıklar arasında görünmektedir. Nitekim 顏建發'e göre (2015) Ukrayna'daki etnik çatışmalar, Rus yanlısı ya da Avrupa yanlısı çatışmalar ülke iç siyasetinde daima bir sorun oluşturmuştur.

Rusya'nın temel amaçlarından biri Ukrayna'nın ABD, Avrupa, Çin, Türkiye gibi dış güçlerle ittifak oluşturmasına engel olmaktır. Bu amaçla diplomasi, ekonomi, askeri araçlara başvurmaktadır (Гётц, 2018). Bu bağlamda Rusya'nın ileri sürdüğü barış müzakere maddelerinden biri de Ukrayna'nın NATO'ya katılma isteğinden vazgeçmesi gerektiği üzerinedir. Rusya, Ukrayna'yı Avrupa ve NATO'ya karşı tampon bir bölge olarak görmektedir.

Odessa ve Sivastopol limanları, Rusya'nın Kafkasya'da sahip olduğu stratejik limanlarla beraber Akdeniz'e çıkışını ifade etmektedir (Şekil 2). Ukrayna; Rus savunma politikasında büyük bir öneme sahiptir (Cabbarlı, 2016).

Ukrayna'nın Soğuk Savaş sürecinde SSCB'nin ABD'ye karşı en stratejik bölgelerinden biri olması dikkat çekicidir. Bu süre zarfında Ukrayna; SSCB'nin Rusya'dan sonra en kalabalık devleti, zengin tarımsal üretimi, savunma sanayisi, Karadeniz filosu ve nükleer cephaneliği olarak ön plana çıkmıştır (Masters, 2022). Rusya,

doğal gazını Doğu ve Orta Avrupa'ya pazarlamak üzere Kiev'e milyarlarca dolar transit ücreti ödeyerek, Ukrayna'yı enerjisini aktardığı bir bölge olarak görmüştür. Öte yandan Rusya, Ukrayna'da siyasi etkilerini sürdürmeye devam etmiştir (Masters, 2022).

Tarihi-coğrafi bağların etkisi ile Rusya, Ukrayna'yı siyasi, ticari, açıdan kontrol etmiştir. Brzezinski'ye göre (2022) Rusya'nın SSCB sonrası Ukrayna'ya duyarsız davranması, Ukrayna'nın sınırlarını tanıma konusunda isteksiz eylemleri, Kırım'daki haklarını sorgulaması, Sivastopol Limanını sadece kendisinin kontrol etme arzusu ve Ukrayna mülteciliğinin yükselmesi, Ukrayna'da Rus karşıtlığını geliştirmiştir. Rusya'nın amacı; bölgedeki üstünlüğünü güçlendirmek ve genişletmektir (Гётц, 2018). 2000 yılı sonrası Rusya'nın yeniden büyük güç olma ile prestij kazanma arzusu yakın çevreyi kontrol etme fikrini ortaya çıkarmıştır (Nichol, 2014). Ukrayna, güç ve prestij kazanmak için bu yakın çevre politikasının en stratejik halkasını oluşturmaktadır. Ukrayna-AB ilişkileri ve yakın temasları Rusya açısından ulusal güvenlik tehlikesidir (Bingöl, 2014). Rusya, Ukrayna'yı kontrol etme çabası içindedir. Bu bağlamda Ukrayna sorununun bölgesel bir sorun olmaktan çıkıp, küresel sorun olmasında Rusya'nın payı söz konusudur. Nitekim Rusya'nın Ukrayna topraklarında genişleme arzusu onu hem bölgesel hem küresel aktörlerin ülkeden pay kayma gayretine götürmüştür.

Zorunlu yaşam alanı teorisinde Ratzel, büyük ülkelerin coğrafi yayılmacılığının doğal olduğundan bahsetmiştir. Ratzel, ülkelerin mekânda kökleşerek büyüyen canlı bünye olduğunu ve devletlerin genişlemesinin küçük ülkelerin ilhak edilmesi ile gerçekleşeceğini ifade etmiştir (Hasanov, 2010). Tarihi bağlamda büyük devletler, küçük-orta büyüklükte devletlere doğru genişlemişlerdir. Bu nedenle Ukrayna, medeniyetler arasındaki çatışmalarda Avrasya ile Dünya düzeni değişiminde katalizör rolünü üstlenmiştir (Kondratenko, 2016). Rusya; Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Beyaz Rusya, Ukrayna, Karadeniz, Kafkasya ve Kazakistan güzergâhının Rusya'nın yaşam alanı olduğunu net ve sert şekilde göstermiştir (İnanç ve İlhan, 2023).

Rusya'nın Ukrayna politikası; Kırım'ın ilhakı, Doğu Ukrayna'daki ayrılıkçılara destek olmak, ekonomik baskı oluşturmak, Ukrayna'nın Batı'ya entegrasyonunu engellemek ve büyük bir güç olarak varlığını sürdürmektir (Qadir, 2025). Bu bölgelerin ilhakı deniz yetki alanlarını da etkileyerek Rusya'nın karlı çıkmasını sağlamıştır. Türkiye; Karadeniz'e en uzun kıyısı olan ülke olmasına karşın, Rusya'nın Kırım ile Doğu Ukrayna'yı işgali sonrası bu durum değişmiştir. Buna göre Rusya; fiili olarak Karadeniz'de en uzun kıyıya sahip ülke olmuştur. Rusya bu durumu baskı aracı olarak kullanarak Türkiye'ye karşı kullanabilir. Bu nedenle Türkiye, Rusya ve Ukrayna arasında denge siyasetini sürdürürken, bölgede Rusya lehine değişebilecek durumlara karşı tedbirli olmalıdır (Tepealtı, 2025).

Rusya'nın Ukrayna karşısında elde edebileceği başarı, onu daha geniş bir sahada jeopolitik kazançlar elde etmeye itebilir. Nitekim 2014'de Rusya'nın Kırım'ı ilhakı, onun sınırlarını genişletme arzusunun göstergesidir. Baltık ülkelerinin daha önce SSCB sınırları içinde yer alması, bu bölge üzerine Rusya'nın tarihi nedenlere dayalı jeopolitik tasarımlarını ortaya çıkarabilir. Bu açıdan Beyaz Rusya'nın Rusya'ya karşı ılımlı politik tavrı bu bölge üzerine genişleme arzusunu destekleyebilir. Ancak bu bölgede Rus yayılışı demografik olmayacaktır. Nitekim Wang, Xu, Yu, Wang'a göre (2023) Baltık ülkelerinde Ukrayna'daki gibi Rus nüfusunun fazla olmaması ve NATO üyesi olmaları söz konusudur. Bu durum Avrupa ülkeleri için jeopolitik açıdan güvenlik riskini doğurabilir. Rusya; Baltık bölgesinde Rus yayılmacılığını gerçekleştirmese dahi bölgede ki varlığını askeri tatbikatlarla göstermeye devam edecektir. Bu nedenle Rusya-Ukrayna Savaşı'nın verebileceği neticeler son derece kritik görünmektedir.

Rusya, Ukrayna'nın savunma sanayisi ile yüksek teknolojiye sahip askeriyenin yoğun olduğu Dnipropetrovsk, Harkiv, Zaporojya, Mikolayiv bölgelerini kontrol etmek istemekte ve güneydeki alt yapı tesislerine ilgi duymaktadır (Kondratenko, 2016). (Şekil 2). Nitekim Rusya'nın temel amacı Ukrayna'nın dış siyasetinde kısmi kontrol sağlayarak Ukrayna'nın doğusunda Rus taraftarı bölgelerden bir kuşak oluşturmaktır (Гётц, 2018). Ukrayna'nın yeraltı kaynakları ve sanayi açısından güçlü olan doğu kısmı Rusya ile sınırdır ve bu bölgenin Rusya ile siyasi-ekonomi-kültür-askeri teknoloji açısından yakın bağları söz konusudur. Günümüzde de Rusya'dan ayrılamaz (顏建發, 2015). Bu bağlamda savaşın bitmesi için Rusya'nın müzakere şartlarında doğu bölgesi mutlaka olacaktır. Rusya'nın Kırım'a duyduğu jeopolitik hassasiyet de sürecek ve bu bölgeden

vazgeçmeyecektir. Rusya, Kırım'ın ilhakı konusunda da buradaki Rus nüfusunu ve Karadeniz Filosunu korumak istemektedir. Novorossiya'nın alınması bu filonun korunması anlamına da gelmektedir.

Rusya, güvenlik tehdidi oluşturduğuna inandığı NATO'ya karşı Ukrayna'yı tampon bölgesi olarak görmek istemektedir. Nitekim Гётц'e göre (2018), Rusya'nın temel hedefi Ukrayna'nın yabancı askeri ittifaklara katılmasına engel olmaktır. Şayet bu gerçekleşmezse Ukrayna'nın batı sınırında güvenlik bölgesi oluşturmaya çalışacaktır. Bu durum Rusya'nın Ukrayna'yı kontrol etme arzusunun açık göstergesidir. Nitekim Rusya; Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra yakın coğrafi alanları uzaktan kontrol etmeyi sürdüren jeopolitikalar izlemektedir. Richter'e göre (2022) Rusya, kendi güvenliğinin NATO tarafından tehdit edildiğini ve bu konuda Ukrayna'nın stratejik bir faktör olduğunu görmektedir. Rusya, ABD ve NATO birliklerinin sınırlarına yakın olmasını istememektedir (Woźniak, 2016). Rusya, NATO'nun genişlemesinin Ukrayna'yı içermesinin ülkeleri için bir tehdit oluşturduğunu savunmaktadır. Ayrıca Ukrayna'nın NATO'ya katılması olasılık dışıdır (Mohammed Danish Aladdin Sajad, 2024).

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın bitmesi ile Rusya'nın AB ile bölgesel rekabeti artabilir. Tampon ülke Ukrayna'nın daha da sorunlu olması ile Rusya ve AB'nin birbirlerine yaptırımlarını artırabileceği yönünde bir sonuç da ortaya çıkabilir. Nitekim Ficek'e göre (2024) savaş sonrası Rusya'nın Batı yaptırımlarına karşı petrol, doğalgaz, buğday ve diğer ürünlerin küresel mal ticaretini aksatmaya çalışması muhtemel görünmektedir.

4.2. Bölgesel aktörler açısından Ukrayna

Ukrayna sorunu, yalnızca Rusya'nın değil, bölgedeki diğer Avrupa ülkelerinin de jeopolitik hedeflerini etkilemiş durumdadır. Rusya, çoğu Avrupa ülkesi tarafından bölgede güvenlik sorunu olarak algılanmaktadır. İngiltere, Rusya'nın tarihi rakibi olarak bu savaşın sürmesi taraftarıdır. İngiltere, Rusya-Ukrayna Savaşı üzerinden güvenlikleştirme politikası ile Rusya'yı izole etmek istemektedir. Rusya'nın askeri gücünü Ukrayna'da kullanması, İngiltere'nin Rusya'yı bölgede askeri güvenlik tehdidi olarak görmesine neden olmaktadır. İngiltere bu durumu, Rusya'nın Avrupa'daki gücünün artması ve demokratik Avrupa değerlerine karşı tehdidi olarak okumaktadır (Dinçer, 2023). Avrupa ülkelerinin Ukrayna'ya destek vermesi, bu kaygıların bir ürünüdür. Bu bağlamda Rusya; İngiltere ve AB ülkelerinin güvenlik kaygıları yaşamasına neden olmuştur.

Güvenlik sorunu gelecek zamanlı Avrupa'da yeni silahlanma ve güvenlik çerçevesinde araçlar temin etme yolunu açabilir. Nitekim Frederick, Evans, Hvizda, Laufer, Wang, Charap & Gunness'e göre (2025) Ukrayna'daki savaş, Avrupa güvenliği ve savunmasıyla bağlantılı temel soruları tekrar ön plana çıkarmıştır. Çatışmalar, Avrupalı liderleri modern devletlerarası çatışmanın gerçeklerini ve hem mevcut acil durumu yönetmek hem de gelecekteki tehditlere karşı savunma yapmak için mevcut araçları değerlendirmeye zorlamıştır. Savaşın başlamasından bu yana AB ve NATO gibi kurumlar ve alt bölgesel koalisyonlar aracılığıyla birlikte çalışan Avrupa ülkeleri, Rusya'nın Ukrayna'nın egemenliğini işgaline karşı bir araya gelmişlerdir.

Bu savaşın sonunda Kuzey Avrupa'da askeri güç dengesi değişebilir. İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya girme arzusu, Rusya'ya karşı duyulan güvenlik kaygılarının göstergesidir (Dinçer, 2023). Bu bağlamda savaşın Rusya lehine sonuçlanması durumunda Rusya'ya karşı duyulan güvenlik kaygıları nedeni ile Avrupa ülkelerinin yeni arayışları ortaya çıkabilir (silahlanma, askeri caydırıcılık vb.,). Frederick, Evans, Hvizda, Laufer, Wang, Charap & Gunness'e göre (2025) bu savaşın jeostratejik etkisi, Avrupa ile Rusya ve daha az ölçüde Avrupa ile Çin arasındaki ilişkileri zayıflatırken, Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupalı müttefikleri arasındaki ilişkiyi güçlendirme fırsatı sunmasıdır. Şayet bu değişiklikler kalıcı olursa, Rusya ve Çin'in Batı etkisinin azaldığı çok kutuplu bir dünya hedefini geciktirecektir. Ancak 2025'de ABD'nin savaşın bitmesine dönük tutumunun aksine AB ülkeleri, savaşın bitmesi konusunda kimi zaman çekimser davranırken, kimi zaman devam etmesi yönünde tavır almıştır. Bu durum AB ile ABD arasındaki görüş ayrılığını ortaya koymaktadır. Ayrıca savaş bitse dahi AB ülkeleri Rusya'yı Avrupa bölgesine dönük güvenlik tehdidi olarak algılamaya devam edecektir. Bunun nedeni Rusya'nın savaşın başından beri değişmeyen jeopolitik tutumla işgal ettiği bölgelerden geri çekilmemesidir. Bu durum AB ülkelerinde bölgeye dönük gelecek zamanlı Rus güvenlik tehdidinin büyümesi yönünde yarattığı kaygının ürünüdür.

Rusya, ABD ve AB arasında anlaşma sağlanmazsa Kiev'de oluşturulacak yönetimin ülkenin her köşesinde meşruiyet kazanması, otorite tesis etmesi ve kamusal hizmet sağlaması ciddi zorluklar içermektedir. Bu üç boyutta ortaya çıkabilecek zafiyet ise ülkeyi yıllar içerisinde başarısızlığa ve parçalanmaya götürme potansiyeli taşımaktadır (Bingöl, 2014). Bu bağlamda gelecekte Ukrayna'nın parçalanma riski bulunmaktadır.

Savaşın sona ermesi tarihi bağlamlı pek çok sonucu beraberinde getirebilir. Ukrayna, tarihi açıdan Polonya-Litvanya'ya bağlı uluslardan biriydi. Ancak Polonya bölündükten sonra Çarlık Rusya'sının bir parçası oldu. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Batı Ukrayna Polonya'ya, Doğu Ukrayna Sovyet Rusya'ya dâhil olmuştu (Woźniak, 2016). Bu bağlamda Koçyiğit & Khakikhoei (2023) Ukrayna-Rus Savaşı'nın sonucunda Ukrayna topraklarının değişebileceğini ve 1939'a kadar Polonya'ya ait olan Lviv, Ternopil, Ivano-Frankivsk, Volin ve Rivne gibi toprakların kendisine iadesini istemesi ile sonuçlanabileceğini ifade etmişlerdir (Şekil 2). Öte yandan Koçyiğit Türk (2024) Rus-Ukrayna Savaşı'nın getirebileceği sonuçlardan birinin de Moldova ile ilgili olabileceğini belirtmiştir. Buna göre Moldova'nın tarihi nedenlere dayalı biçimde nüfusunun bir bölümü Ukrayna'da kalmıştır. Topraklarının bütünlüğü için Ukrayna ile Moldova arasında bir çözüm arayışına gidilebilir. Nitekim Gagavuz Türkleri, bölünme nedeni ile Ukrayna'da bulunan akrabalarını görmek için Ukrayna'ya pasaportsuz gidememektedir. Macaristan ise tarihi bölgesi Karpat Dağları'nın alt bölümü olan Zakarpatya bölgesini Ukrayna'dan isteyebilir.

Moldova'nın jeoekonomik güce sahip bölgesi Transdinyester, diğer kritik konudur. Rusya'nın Ukrayna karşısında elde edebileceği başarı Rusya'yı destekleyen Transdinyester'in Rusya'ya tamamen katılmasına zemin hazırlayabilir veya Rusya'yı bu bölgede daha etkili yapabilir. Bu durum Rusya ile Moldova arasında olası bir çatışma durumunu getirebilir. Kondratenko'ya göre (2016) Rusya'nın Transdinyester'e erişimi, onun Karadeniz'de daha güçlü olmasını ve gelecek zamanda Hazar bölgesindeki konumunu güçlendirerek Avrupa'ya alternatif kaynaklar ile tedarik rotaları sorununu çözme koşullarını yaratmasını sağlayabilir. Rusya'nın Transdinyester'de başarı elde etmesi durumu ise AB açısından Rusya'ya karşı yeni bir tampon bölge sorununu ortaya çıkarabilir. Ficek'e göre (2024) Rusya-Ukrayna Savaşı'nın olası sonuçlarından biri Rus yayılmacılığına karşı Gürcistan ve Moldova gibi ülkelerin, AB'ye katılımının hızlanması olabilir. Ancak AB, sorunlu bölgelerin olması nedeni ile bu iki ülkenin AB'ye katılımını uygun bulmayabilir (AB her ne kadar bu kriteri Güney Kıbrıs konusunda görmezden gelse de).

Türkiye; Ukrayna ile tarihi-coğrafi bağları ve günümüzde güçlü diplomasi etkileri ile bölgede etkin rol oynayan ülkelerden biridir. Türkiye, Rusya-Ukrayna savaşında coğrafi konumu ile iki tarafla da ilişkilerinin olması nedeniyle, denge siyaseti izleyen ülkelerdendir (Önder, 2022).Türkiye'nin NATO üyesi olmasına rağmen taraf tutmaması ve Ukrayna-Rusya arasında barışın sağlanması için attığı adımlar onu bölgede etkili bir aktör haline getirmektedir. Türkiye'nin bu tavrı, Rusya'nın uluslararası alanda daha az izole olmasını ve ekonomik açıdan nefes almasını sağlamaktadır. Bu durum, Batı'nın yaptırımlarla ulaşmak istediği hedefleri zayıflatması nedeni ile Türkiye üzerinde baskıların artmasına neden olabilir (Gökçe ve Çiçek, 2025).

Karadeniz'in güvenli ve istikrarlı bir havza olması Türkiye için gerekli bir durumdur. Türkiye, savaşın başlamasından bu yana barış için ara-bulucu roller üstlenmiş, tahıl anlaşması ile büyük bir gıda krizini sonlandırmıştır. Türkiye, bir yandan Rusya ile ilişkilerini sürdürürken bir yandan Kırım da dâhil olmak üzere Ukrayna'nın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü desteklemiştir. Nitekim Oktav'a göre (2022), Türkiye'nin Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü savunarak Kırım'ın ilhakına karşı çıkması, uluslararası hukuka uygun hareket eden ülkesi olmasına ve milletlerarası güvenilir üyeliğini sürdürmesine yardımcı olacaktır. Türkiye bölgede arabulucu roller üstlenen bir aktördür. Bu bağlamda Türkiye iki taraf arasında denge politikası yürütmekte ve bu durum bölgede Türkiye'yi stratejik bir konuma taşımaktadır Ancak Kırım'ın demografik gerekçelerle Rusya'ya bağlanması durumunda Türkiye'nin farklı bir talebi gelişebilir. Buna göre 1944 öncesi yarımadanın gerçek sahipleri olan Kırım Türklerinin haklarının korunması kapsamında Türkiye hamilik talebinde bulunabilir. Önder'e göre (2022) savaşın sonucu olarak Ukrayna'nın yeniden imar edilmesinde Türkiye'nin aktif olması ihtimali yalnızca siyasi değil, ekonomik anlamda etkinliğini artıracağını göstermektedir. Diğer önemli sonuç, AB'nin enerji güvenliği konusunda Rusya'ya karşı Türkiye'yi stratejik bir alternatif olarak görmesidir. AB için enerjinin temin edilmesi ve iletilmesinde Hazar Deniz Havzası, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz ile beraber Türkiye

savaş sonrası daha önemli hale gelebilir. Savaş hangi ülke lehine gelişirse gelişsin Türkiye jeopolitik önemini koruyacaktır.

Bu savaş ile AB için enerjinin ithal edilmesi sorunlu hale gelmiştir. Almanya Rusya-Ukrayna Savaşı ile sanayisi için ABD'den oldukça maliyetli sıvı gaz satın almak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda Rusya-Ukrayna Savaşı'nın getirebileceği neticeler, son derece riskli ve bölgede sınır değişimlerini doğuracak kadar gergin bir jeopolitik atmosfer yaratabilir.

4.3. ABD açısından Ukrayna

ABD jeopolitiği, Dünya hâkimiyeti üzerine tasarlanmış küresel bir düzeni ifade etmektedir. Bu nedenle benimsediği jeopolitikalar her yönü ile ABD'nin üstünlüğünü esas almaktadır. Deniz-hava hâkimiyet teorileri, kenar kuşak hâkimiyet teorisi, atlantizm, mondializm, tarihin sonu ve yeni Dünya düzeni teorileri, ABD'nin mutlak hâkimiyetini ön plana çıkarmayı hedefledikleri teorilerdir. Örneğin Alfred Mahan'ın deniz hâkimiyet teorisine göre deniz ve okyanus kıyılarını hâkimiyeti altına alan ülkeler (ABD-İngiltere gibi) Avrasya kıtasının merkezi ülkelerini kontrol altında tutmak zorundadır. Bu nedenle kıyılara ve bu kıyılarda kurulan uluslara hâkimiyet esastır (Hasanov, 2010). Ukrayna ve Rusya, Avrasya kıtasının merkezi ülkeleridir. Öte yandan Spykman'ın, kenar kuşak hâkimiyet teorisi, ABD'nin Avrasya, Avrupa, İslam ülkeleri, Hindistan, Çin, G. Doğu Asya ülkelerini kontrol etmeyi ifade etmektedir. Buna göre Asya, Avrupa, Afrika kıtaları dünya adasını oluştururken, bu adanın dışında kalan Amerika, Avustralya, Antarktika kıtaları Dünya Adasının uydularını teşkil etmektedir. Doğu Avrupa ile Sibirya bölgesi ise kalp bölgesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda Dünya hâkimiyeti, dışarıdan kalp bölgesine doğru gerçekleşmektedir (Özey, 2002). Teoriye göre Doğu Avrupa sınırları içinde yer alan Ukrayna, kalp bölgesini oluşturmaktadır.

ABD jeopolitiğinin temelini oluşturan Franklin Roosevelt, yeni düzen adı altında Dünya'yı askeri kontrollerle ve liberalist politikalarla şekillendirmiştir. Roosevelt, kara-deniz ülkelerinin politikalarının askeri deniz gücünü geliştirerek askeri-ticari üsler kurması gerektiğine inanmaktadır (Hasanov, 2010). Bu durum ABD'nin Avrupa-Asya-Pasifik-Atlantik kıyısındaki ülkelerle ticari-jeoekonomik ilişkilerini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda ABD'nin küresel egemenliği karşısında farklı coğrafi sahalarda ortaya çıkan rakipleri bulunmaktadır. ABD'nin Çin ile ticari çekişmeleri bu temele dayanmaktadır. ABD, günümüzde de liberalist politikalarla uzak bölgelerde etkisini sürdürmeye çalışmaktadır. Ancak Çin'in ticari açıdan yükselmesi, iki ülkenin ekonomik rekabetini farklı coğrafi ortamlarda hissettirmektedir. ABD'nin ekonomik açıdan zor bir süreçten geçmesi, ABD'yi Ukrayna'nın kaynaklarını elde etme amacına götürmektedir.

Ukrayna; bağımsız olduktan sonra ülkenin meşruiyeti, SSCB'nin nükleer silahlarının kontrolü, Kırım Yarımadası'nın durumu, Karadeniz filosu, doğal gaz, Doğu Ukrayna'da yaşayan Rus azınlık nüfus, Azak Denizi'nde bulunan deniz limanlarının durumu, NATO ile AB üyeliğine dair beklentiler Ukrayna'nın Rusya ile yaşadığı başlıca sorunlarını oluşturmuştur (Demir, 2022). Bu durum Ukrayna'yı Rusya karşısında yeni jeopolitik ortak arayışına itmiştir. Bu nedenle Ukrayna; AB, NATO-ABD müttefikler ile Rusya'ya karşı politikalar yürütmeye başlamıştır.

Günümüzde ABD; dış ticaret açığını yüksek vergiler oluşturarak kapatmaya çalışmaktadır. Bunu en büyük rakibi Çin'e karşı uygulamaktadır. Çin'in teknolojik alandaki üretimleri ile Dünya ticaretinde üstünlük elde etmesi, ABD'nin dış vergiler ile gümrük duvarlarını yükseltmesine neden olmaktadır. Ukrayna'nın sahip olduğu kaynaklar, ABD'nin kötü giden ekonomik sistemini gidermeye çalıştığı jeoekonomik alanlardan biri olarak görülmektedir. ABD'nin Ukrayna'daki en büyük rakibi ise Çin'dir. Çin, ticari faaliyetler ile Dünya'da büyük etki oluşturmuştur. Bu bağlamda ABD'nin en büyük jeoekonomik tehdidi Çin'dir. Nitekim İbrahimoğlu'na göre (2017) Ukrayna sorunu, Çin ve ABD küresel rekabetinin bir yansımasıdır. Rusya-Ukrayna Savaşı, Ukrayna ve bölge adına yapıcı sonuçları getirmeyebilir. Bunun temel nedeni ise bölgesel ve küresel aktörlerin bölge üzerine jeopolitik tasarımlarıdır. Şayet Rusya-Ukrayna Savaşı Ukrayna lehine sonuçlanırsa, Çin daha aktif hale gelecektir. Bu durum hem ABD hem Rusya'nın çıkarına uygun değildir. Bu bağlamda Ukrayna sorunu ABD ile Rusya'nın ortak ürünü olarak sürmektedir (İbrahimoğlu, 2017).

1994 Budapeşte Memorandumu'nda İngiltere, Rusya ve ABD, Ukrayna'nın nükleer silahlardan vazgeçmesine karşın toprak bütünlüğüne dair Ukrayna'ya garanti vermiştir. Ancak Rusya; Kırım'ı ilhak ederek Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü bozmuştur. Bu durum Ukrayna'yı Rusya'nın Kırım'ın ilhakı karşısında Avrupa ve ABD'den yardım arayışlarına itmiştir.

ABD; Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Ukrayna'nın toprak bütünlüğünden yana tavır takınmış, Kırım'ın ve diğer bölgelerin Ruslar tarafından işgalini tanımamıştır. ABD, Şubat 2023'de Ukrayna'ya roket-füze sistemleri, helikopterler, insansız hava araçları, tanklar gibi askeri yardımlar ile 50 milyar dolardan fazla destek sağlamıştır (Masters, 2022). Ancak 2025'de ABD-Rusya görüşmesi sonucu ABD; Rusya'nın işgal ettiği toprakları geri vermeyebileceğini ifade etmiştir. ABD; savaşın başlangıcında Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne saygı duymasına rağmen zengin yer altı kaynaklarına talebini bildirmiştir. Bu kaynak talebinin altında yatan nedenlerden biri ileri teknoloji üretiminde kullanılan nadir toprak elementlerini ele geçirmek isteyen ABD'nin bu teknolojide önde olan Çin'i yakalamak istemesidir. Bu açıdan ABD; savaşın başlamasından bu yana politik bir değişimle kendi çıkarlarına uygun hareket etmeye başlamıştır. Bu değişimin ardında yatan sebebin Çin-ABD arasında yaşanan ticaret savaşlarının etkili olduğu söylenebilir. ABD, Rusya-Ukrayna barış görüşmelerini desteklemekte, Rus işgalindeki toprakların statüsünün belirlenmesini ve iki ülke arasında sınırların yeniden çizilmesini istemektedir. Buna göre Ukrayna'nın toprakları zamanla parçalanarak sınırları yeniden çizilebilir.

ABD'nin Rusya'yı "aşırı zayıflatmasının" asıl nedeni Çin ve Rusya arasındaki stratejik ortaklığa saldırmaktır. Böylece ABD, rakibi Çin'i bastırmaya daha fazla odaklanacaktır (赵明昊, 2022). ABD'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'nın bitmesini desteklemesindeki yoğun gayretinin altında Çin ekonomisinin güçlenmesi yatmaktadır. ABD; Rusya'nın Ukrayna ile savaşı bitirmesine dönük ekonomik yaptırımlarını sürdürmüştür. Bunun temel nedeni ABD'nin bölgede barışı sağlayabilecek aktör olarak bölgeden çıkar etme çabası ve Çin'i Ukrayna'da baskılamaktır. Nitekim bu yaptırımlarda Rusya'dan enerji kaynakları ithal eden ülkelerde de uygulanacağını bildirmiş, %500 cezai gümrük vergileri uygulamasını öngörmüştür. Bu durum Rusya'dan enerji ithal eden Çini de tehdit etmektedir. Buna karşın İngiltere, Fransa, Almanya, Ukrayna'nın savaşa devam etmesi konusunda hem fikirdir. Bu durum ABD'nin büyük Avrupa ülkeleri ile aralarındaki fikir ayrılığını yansıtmaktadır. ABD, Batı yaptırımları ile karşı karşıya olan Rusya'yı Çin için bir "stratejik yük" haline getirerek Çin'in gelişimini engellemeye çalışmaktadır (赵明昊, 2022).

Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası ABD ile Çin arasındaki rekabet, Ukrayna'nın dışındaki coğrafi sahalara yayılabilir. 2025'te Hindistan-Pakistan arasında yaşanan gerilim, Çin'in Güney Asya'daki jeoekonomik çıkarları doğrultusunda Çin'i zayıflatmak üzere yeni bir savaş sürecinde Hindistan ve Çin'i karşı karşıya getirebilir.

Ukrayna'da yaşanan savaş ABD ile Rusya rekabetinin dışında NATO ve AB'nin güvenlik çıkarları ile bağlantılıdır (Mankoff & Kuchins, 2015). Ancak günümüzde Ukrayna; güvenlik sorunundan öte ABD'nin ekonomik çıkarları Rusya'nın yayılmacı, Çin'in jeoekonomik faaliyetleri ile bazı Avrupa ülkelerinin çıkar çatışmalarının olduğu bir jeopolitik saha olarak görünmektedir. Nitekim ABD'nin Ukrayna'daki yer altı kaynaklarına talip olması, Çin ve ABD'nin bölgedeki ticari rekabeti, Rusya'nın Kırım ve Doğu Ukrayna'da işgal ettiği topraklarda hâkimiyet kurması, Ukrayna'daki sorunun güvenlik sorunundan öte farklı bir jeopolitik gerçekliği ortaya çıkarmıştır. Bu durum Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü bozarak jeopolitik açıdan ülkeyi meta alanı haline getirmektedir.

4.4. Çin açısından Ukrayna

ABD'nin Çin'e karşı küresel gücü elde tutma çabası, ticaret savaşlarını kızıştırmıştır. Çin, ticari yollarını güvence altına alma ve kontrol etme, liman işletmelerini ele geçirme şeklinde Dünya'yı kuşatmaktadır. Çin'in bu faaliyeti, onu stratejik kavşak noktalarında küresel rakipleri ile karşı karşıya getirmektedir. Çin'in ABD'ye karşı kültürel-demografik-ticari yayılışı hızla sürmektedir. Bu bağlamda Çin; Asya, Afrika, Avrupa, Latin Amerika, Ortadoğu ve Akdeniz'de çok sayıda limanın işletmesini de alarak ticari hatlar kurmuştur. Ukrayna Çin'in bu faaliyetlerinin Avrupa'daki parçasıdır.

Çin ekonomi-askeri alanında büyüdükçe Büyük Çin'i ortaya çıkarabilir. Dahası ABD Çin'in etki sahasının büyüklüğünü nerelerde kabul edecektir? (Brzezinski, 2022). Bu durum ABD'yi Çin'in etkili ve verimli olduğu

coğrafi sahalarda etkili olmaya itmektedir. Çin'in, ABD'nin küresel üstünlüğünü kırabilecek kuşak yol projesi ile Dünya pazarlarına erişimi için geliştirdiği jeoekonomik hedefleri, ABD açısından jeopolitik refleks geliştirmektedir. Bu faaliyetlerden biri ABD'nin Zengezur Koridoru'nun kontrolünü ele geçirmek için Ermenistan ve Azerbaycan ile anlaşmaya varmasıdır. Buna göre ABD; enerji ve lojistik koridoru olarak Zengezur Koridoru'nu Çin'in Kuşak yol projesine karşı alternatif olarak kullanabilecektir.

Çin'in Avrupa içlerine kadar etkili ticari faaliyetler yürütmesi, ABD'nin günümüzde çözmesi gereken en büyük jeopolitik sorunlarından birini oluşturmaktadır. ABD; Rusya ve Çin'in yakınlaşmasından doğabilecek jeopolitik gücün farkındadır. Bu durum Çin'e karşı ABD'yi Ukrayna meselesinde Rusya ile anlaşmaya taşımış görünmektedir. Nitekim Brzezinski (2022) en tehlike arz eden senaryonun Çin-Rusya (belki İran) koalisyonu olduğunu düşünmektedir. Brzezinski böyle bir durumun Çin-Sovyet bloğunu andırsa da Çin'in lider, Rusya'nın onun takipçisi olabileceğini belirtmiştir.

Çin, Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Rusya yanlısı idi. Ancak askeri yardımda da bulunmamıştır. Savaşın başlaması ile Çin diplomatları ile devlet medyası, NATO-ABD'yi çatışmayı desteklemekle suçlamıştır (Chestnut, 2022). İlerleyen süreçte Çin; Rusya-Ukrayna çatışmasında diyalog kurulması taraftarı olmuştur (Kondapalli, 2023). Rusya, Ukrayna ile çatışmasının çözümünde uluslararası arabulucu olarak ve Avrasya bölgesindeki güvenliği yönetme konusunda Çin'e güven duymaktadır. Rusya-Ukrayna çatışmasının başlamasından sonra, "Doğu'ya dönüş" stratejisi Rusya'nın dış politikasında kaçınılmaz bir tercih haline gelmiştir. Çin ile çok taraflı iş birliğini sağlamlaştırmak ve güçlendirmek, Rusya'nın "Doğu'ya dönüş" stratejisinin temel unsurudur.

Çin, Rusya-Ukrayna çatışmasında tarafsız, objektif bir tutum sergilemiştir. Bununla beraber Rusya-Ukrayna arasında egemenlik ve toprak sorunları ile Rusya'nın çıkarları ve ısrarı konusunda görüş ayrılıkları sürmektedir (Минхуэй, 2025). Ancak Rusya-Ukrayna Savaşı'nın vereceği neticeye bağlı olarak Çin, bölgedeki jeoekonomik çıkarlarını koruma çabası içinde olacaktır. Bölgenin istikrarsızlığa açık olması, Çin'in ticari çıkarları doğrultusunda bölgede istikrar sağlayıcı jeopolitikalar yürütmesine neden olabilir. Nitekim ticari yollar istikrarlı ve güvenilir ortamda gerçekleşebilir. Bu durum, Çin'in ticari çıkarları doğrultusunda Rusya ile nasıl bir yol haritası oluşturacağına bağlıdır. Çin; Rusya'nın enerji kaynaklarına bağımlıdır ve bu durum Çin'i tedirgin ederek enerjiyi transfer etmede farklı alternatif arayışına itmektedir (Kondapalli, 2023). Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası Rusya'nın bölgede daha fazla etkin rol alması durumu olduğu takdirde, bölgedeki çıkarları Çin'i, enerji transferi konusunda haklı çıkaracaktır. Öte yandan Rusya-Ukrayna Savaşında; Çin'in gıda güvenliği de önem arz etmektedir. Çin, Rusya'dan buğday ithalatı için Rusya ile bir anlaşma imzalamıştır. Bu durum Çin'in jeopolitik gerginliklere karşı alternatif gıda kaynakları sağlama girişimlerini göstermektedir (Donnelleon-May, 2022). Her ne kadar Çin-Rusya ortaklığı sürse de Çin'in jeoekonomik çıkarları tüm bu ortaklığın önündedir.

Çin'in jeopolitik hedefleri Rusya ile kısmi benzerlik gösterse de (ABD'nin ekonomik olarak zayıfladığı ve davranışlarının bir güvenlik tehdidi oluşturduğu görüşünü paylaşıyorlar) Çin'in jeoekonomik çıkarları güvenlik kaygılarından farklıdır. Nitekim Çin, küresel ekonomiye derinden entegre olmuş durumdadır (Huang & Lardy, 2022). Bu durum, savaşın neticesine göre Çin'i Rusya karşısında ticari çıkarlarına bağlı yapacağı güçlü bir algıya sürüklemektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası güvenlik, ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliği, ekonomik yaptırımlar ile enerji güvenliği arasındaki ilişki Çin için önemli konular haline gelmiştir. Rusya-Çin ekonomik iş birliğinin geleceği belirsizdir. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın sonucuna ve zamana bağlı görünmektedir (Gladkov, 2025).

Çin, Ukrayna ile ticarette Rusya'yı geçmiştir (Masters, 2022). Bu bağlamda İbrahimoğlu (2017) ABD'nin, AB ile Rusya arasında denge siyaseti yürüterek Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi konusunda teşvikini, Çin'in bölgeye nüfuz etmesini önleme çalışması olarak değerlendirmiştir. ABD'nin ısrarla Rusya-Ukrayna barışını desteklemesinde Çin-Rusya yakınlığını bozmak ve Çin ile ticari yarışında Çin'in gücünü kırmak amacı bulunmaktadır. Çin, Ukrayna'daki savaş nedeni ile Rusya'ya uygulanan Batı yaptırımlarını eleştirmiştir. Çünkü Çin hükümeti, ABD yönetiminin ABD pazarındaki Çinli telekomünikasyon şirketlerine uyguladığı önceki tarife savaşları ve kısıtlamaları dikkate alarak bu yaptırımları kendi üzerinde potansiyel bir tehdit olarak görmüştür

(Kondapalli, 2023). Bu durum günümüzde daha derin biçimde ABD-Çin arasında ticaret savaşlarına dönüşmüş durumdadır.

Ukrayna; kuşak yol projesinin düğüm noktası olarak konum, pazar, işgücü, teknoloji, sanayi, tarımsal nitelikleri ile ön plana çıkmaktadır (赵会荣, 2018). Çin, Ukrayna'yı coğrafi konumundan kaynaklı olarak önemsemektedir. Nitekim Çin-Ukrayna ilişkileri önce stratejik öneme sahip Kırım üzerinden şekillenmiştir. Başta tarım, ticaret, eğitim olmak üzere Ukrayna ile ilişkilerini sürdüren Çin, Ukrayna'yı Avrupa'ya erişme konusunda sıçrama tahtası olarak görmektedir. Bu nedenle Çin ilk ziyaretini 2000 yılında Kırım'a yapmıştır (İbrahimoğlu, 2017). Ukrayna Doğu Avrupa ülkesidir ve Avrupa'ya üç ulaşım koridoru ulaşmaktadır. Çin'den Orta Asya, Rusya ve Ukrayna üzerinden Avrupa'ya giden demir yolu daha kısadır. Çin, Ukrayna'daki Odessa, Mariupol, Genichesk, Herson, Mikolayiv ve Güney Limanı gibi limanlara değer vermektedir. Bunlar içinde Odessa, Karadeniz'deki ana limandır. Çin'den gelen kargo deniz yoluyla Odessa'ya gönderilmekte ve yolculuk yaklaşık 30 ila 40 gün sürmektedir. Bu bağlamda Ukrayna, Çin ile Avrupa arasında deniz, kara ve hava taşımacılığı ve lojistiği için bir merkezdir. Fakat Ukrayna krizi, Çin ile Ukrayna'nın 2013'te Kırım ve Sivastopol'u inşa etmesi ve Ukrayna'nın doğu kesiminde diğer projeler oluşturması önünde engel olmuştur. Öte yandan Doğu Ukrayna'da Rusya-Ukrayna ilişkilerinden kaynaklı Çin-Avrupa Ekspres trenleri Belarus'tan daha sık geçmeye başlamıştır. Haziran 2017'de, Changsha'dan Rusya ve Ukrayna üzerinden Budapeşte'ye giden Çin-Avrupa treni açılmış ve tüm yolculuk 21 gün sürmüştür. Kasım 2017'de Sincan-Kazakistan-Rusya üzerinden Poltava-Ukrayna'ya giden Çin-Avrupa treni açılmış ve yolculuk yaklaşık 15 gün sürmüştür. Öte yandan Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Koridoru'nun parçası olarak Ukrayna, Çin için önem arz etmektedir. Bu koridor, Çin, Kazakistan, Azerbaycan, Gürcistan'dan geçerek Türkiye, Ukrayna, Bulgaristan, Romanya ve diğer Karadeniz kıyı ülkelerine gitmektedir (赵会荣, 2018).

Ukrayna; bağımsız olduktan sonra SSCB döneminin ekonomik düzenlemelerinden kurtulmakta zorlanmıştır (赵会荣, 2018). Çin'in kuşak yol projesi Ukrayna ve Çin için karşılıklı ticari anlaşmalar çerçevesinde öneme sahiptir. 1994'de Çin, Ukrayna'ya nükleer güvenlik garantisi veren ilk ülkelerden idi. 2003'ten günümüze Ukrayna'nın Hong-Hong Özel İdari Bölgesi'nde büyükelçiliği bulunmaktadır. 2006'dan bu yana ise Çin başkonsolosluğu Odessa'da faaliyet göstermektedir. (Bu konsolosluk, Donetsk, Kırım Özerk Bölgesi, Zaporojya, Kirivograd, Mikolaev, Herson, Odessa, Sivastopol'ü içermektedir). Ukrayna, Çin'in BDT ülkeleri içinde Rusya ile Kazakistan'dan sonra 3. dış ticaret ortağıdır (Украинско-китайские торгово-экономические отношения, t.y). Bu bağlamda Ukrayna'nın özel konumundan kaynaklı Avrupa pazarlarına erişimi, Karadeniz limanlarının yanı sıra verimli toprakları, zengin yer altı kaynaklarının oluşturduğu jeopolitik avantajları Çin'in ilgisini çekmiştir.

Ticari açıdan AB ile ilişkisini sürdüren Çin için Ukrayna; Karadeniz ülkeleri ve Avrupa'daki ülkelerin pazarlarına erişimi sağlayan üstür. Bu bağlamda Çin'in Ukrayna'ya bakış açısını jeoekonomik çıkarları oluşturmaktadır. Ukrayna, Çin ürünlerinin AB'ye girmesi için bir köprübaşı rolünü üstlenmektedir (顏建發, 2015). Öte yandan Ukrayna'nın verimli toprakları (Çin, Ukrayna'da toprak kiralamaktadır), savunma sanayisi (Çinliler en çok Ukrayna'nın "hava-hava", "hava-kara" füzeleri, kanatlı füzeler, jet motorları, türbinli motorlarına dair teknolojilerine ilgi duymaktadır) ve bölgede kendini hakem tayin etme arzusu da Çin'in Ukrayna politikasının bir parçasıdır (İbrahimoğlu, 2017). Nitekim Çin'in Ukrayna'ya ilgisi Ukrayna'nın doğal kaynak zenginliği, gelişmiş tarımı ile ilgilidir. Bu durum ülkenin tarımsal olanaklarının Çin'in yatırım ile teknoloji üretim tesisi ile beraber kullanımını gerekli kılmaktadır. Diğer etken, uzay endüstrisindeki fırlatma endüstrisinde askeri-teknik iş birliğidir. Bu nedenle Çin, Ukrayna'nın savunma sanayi ve bilimsel teknik üssü ile ilgilenmektedir (Raišienė, Yatsenko, Nitsenko, Karasova & Vojtovicova, 2019).

Karadeniz; Rusya, AB ve NATO'nun çıkar-güvenlik alanıdır. NATO üyeleri olan Romanya ile Bulgaristan, ABD'nin Karadeniz'deki gözcüsüdür. Bir yandan Kırım'daki Rus Karadeniz askeri filosunun varlığı, bir yandan Çin'in Kırım'a yerleşip bölgeye nüfuz etme arzusu, Rusya'nın yanı sıra AB ve NATO dolayısı ile ABD'nin küresel hâkimiyetine tehdidi anlamına gelmektedir (İbrahimoğlu, 2017). Günümüzde ABD ve Çin arasındaki ticaret savaşları ile ABD'nin dış ticaret açığı, iki tarafın ticari alanda restleşmesine neden olmuştur.

Bu durum, ABD'yi Avrupa'da hem Çin'in ticari açıdan önünü kesme hem de Ukrayna'nın yer altı kaynaklarından faydalanması yoluna götürmüştür.

Ukrayna; Rusya'nın hâkimiyetinde olursa Çin, Rusya'nın silah sanayisine muhtaç kalacak ve bu durum onu silah ve uçak sanayisi alanında Rusya'ya bağımlı kılacaktır.

Rusya-Ukrayna Savaşı, kapsamlı bir ekonomik savaşın önemini ortaya çıkarmıştır (Davis, 2023). Savaş süresince Rusya'nın AB'ye karşı oynadığı enerji kartının yanı sıra Çin'in ABD karşısında Ukrayna'daki ticari faaliyetleri, ABD'nin ekonomik darboğaza karşı Ukrayna'nın zengin yer altı kaynaklarına olan talebi bu durumu göstermektedir.

Çin, Rusya-Ukrayna Savaşı konusunda derin endişeler duymaktadır. Temel nedeni Çin'in bölgede küresel açıdan geniş çaplı yatırımlar ve ticaret, ileri teknolojiler, pazarlara erişim ve büyük ölçüde batılı ülkelerden kaynaklanan gelişmiş uluslararası statü açısından önemli faydalar kazanmasıdır. Nitekim 顏建發'e göre (2015) Ukrayna sorunu, Rusya ve ABD-AB çatışmalarını doğurmakla beraber, Çin için hem fırsat hem de riskleri barındırmaktadır. Çin; bu durumdan yara almadan geri çekilecek durumda değildir. Çin'in küresel katılımları onu bu durumun dışında tutamaz. Çin'in Sincan ve Tibet'teki durumu istikrarsızdır. Çin'in endişe duyduğu konu, Tayvan'ın bağımsızlığı ve yakın zamanda gerçekleşen Hong Kong'un bağımsızlığıdır. Şayet Kırım'ın ayrılıkçılığını desteklerse gelecekte kendi ülkesindeki ayrılıkçı güçler de de aynı durumu yaşayabilir (顏建發, 2015).

Çin için Ukrayna silah alım kaynağıdır. Ukrayna'nın statü değişimi Çin'in silah tedariği ve teknolojik gelişimini etkileyecek durumdadır. Ukrayna, Rusya'nın kontrolü altına girerse Ukrayna'nın Çin'e yaptığı silah satışları, (özellikle hassas silahlar), Rusya tarafından yönetilmek zorunda kalacak ve Çin'in silah kaynakları da istikrarsız hale gelecektir (Moore, 2014). Öte yandan Ukrayna, AB'ye girerse Ukrayna'nın Çin'e yaptığı silah satışları kısıtlanacaktır (Moore, 2014).

Çin, NATO ülkeleriyle ticaretinin Rusya ile olandan çok daha fazla olduğunu kabul etmekle beraber son otuz senedir Rusya ile ilişkisini "stratejik ortaklık" olarak öncelikli görmüştür. Çin, Rusya ile çok kutupluluğu teşvik etmek ve ABD'nin etkisine karşı ortak bir cephe oluşturmak için birlikte çalışmaktadır (Kondapalli, 2023). Bu bağlamda Rusya-Ukrayna Savaşı'nın neticelerine bağlı olarak ABD karşıtlığında bölgedeki jeoekonomik çıkarlarını ön plana alarak Rusya ile olan ilişkilerini düzenleyebilir. Çin, ABD-Avrupa-Rusya ve Ukrayna ile çıkarlarını nasıl koruyacağını ve tehlikelerden nasıl kaçacağını ince biçimde düşünmektedir (顏建發, 2015). Bu nedenle Çin, bölgedeki çıkarları doğrultusunda ilişkilerini savaşın bitmesinden sonra da belirlemek zorundadır.

Rusya-Ukrayna Savaşının başlamasından günümüze Çin'in diplomatik duruşu ve dış propagandası, yerel parti medyası, resmi medyası tarafsız bir pozisyon almıştır (出版組, 2022). Çin medyası Rusya-Ukrayna Savaşı üzerine yaptığı haberlerde ABD karşıtı milliyetçiliği ön plan çıkarmakta ve Çin ile ABD arasındaki mücadeleyi her yerde göstermektedir. Çin, Rusya'yı basit biçimde suçlamanın yerine ABD karşıtı duruş sergilemekte, ABD-NATO'nun bu savaştan sorumlu olduğuna inanmaktadır. Çin, ABD'yi Rusya-Ukrayna Savaşı'ndan kar elde etmekle suçlamaktadır (鄒瞻舒 & 洪貞玲, 2023). Ancak Ficek'e göre (2024) Rusya, Ukrayna'nın stratejik bölgelerini işgal ederek hedeflerini güvence altına alabilirse Çin'in hesapları da değişebilir.

ABD; Rusya-Ukrayna Savaşını Çin ile stratejik rekabeti artırmak, "Çin ve Rusya'yı bağlama" stratejisi ile sözde "Çin tehdidini" abartmak, Çin'i bastırmak için aktif uluslararası bir kamp kurmak ve Çin'e karşı "yaptırımları" ve diğer politika araçlarını güçlendirmeye devam etmek için kullanacaktır (赵明昊, 2022). Nitekim günümüzde ABD; Çin'in ticari açıdan küresel ağlarını bir tehdit olarak görmektedir. ABD'nin Ukrayna'daki savaşın bitmesi için çaba sarf etmesinin altında yatan gerekçelerden biri de budur.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın bir tarafı olmamasına rağmen bu sorunun küresel politik, ekonomik ve güvenlik sorunu üzerindeki derin etkisi Çin-ABD ilişkilerine yayılmış ve Çin-ABD-Rusya, Çin-ABD-Avrupa gibi Çin'i içeren "büyük üçgen" ilişkileri ile karşı karşıya kalmıştır (赵明昊, 2022).

5. SONUÇ

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın küreselleşmesinin altında yatan nedenler; ABD ve Çin'in bölgedeki çıkarları doğrultusunda uyguladıkları jeopolitik ve jeoekonomik faaliyetleri ve ABD-Çin arasında süren ticaret

savaşlarının bölgesel yansımalarından birinin Ukrayna olmasıdır. Ukrayna'nın NATO yönelimleri ve NATO'nun genişlemesi karşısında Rusya'nın verdiği güvenlik tepkileri de sorunun küreselleşmesinde etken olmuştur. İngiltere'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Ukrayna'ya dijital elektronik istihbarat sağladığını ifade etmesi, savaşın diğer küresel boyutunu oluşturmaktadır. İngiltere bu savaşta yeni etki gösterdiği jeopolitik imajını çizmeye çalışsa da savaşın başından beri tarihi rakibi Rusya'yı Ukrayna'da yıpratmaya çalışmıştır.

AB; Rusya'nın bu savaştan yenik çıkmasını arzu etmekte ve Avrupa'nın güvenliğini sağlamak istemektedir. Çin; Ukrayna'daki çıkarlarının sürmesi için çok kutuplu yapının devam etmesini istemekte ve ABD'nin bu savaştan ekonomik kayıplar yaşamasını üstü örtülü biçimde Rusya'yı destekleyerek göstermektedir. ABD; bölgede NATO'nun güçlenmesini, AB-Rusya ilişkilerinin gelişmemesini, Rusya'nın askeri gücünün zayıflamasını ve küresel açıdan yalnızlaşmasını, bölgenin istikrarsızlaşmasını istemektedir. Rusya ise Ukrayna'da batı yanlısı hükümeti devre dışı bırakmak, Ukrayna'nın AB ve NATO'ya üye olmasına engel olmak, Donbas ve Kırım'ı ele geçirmek, çok kutuplu dünya düzeninin sürmesini sağlamak istemektedir (Ağır, 2024).

Rusya; sınır ülkesi anlamına gelen Ukrayna'dan Avrupa ülkeleri ve NATO'ya karşı sınır bölgesi yaratmaya çalışmaktadır. Rusya'nın savaşı sürdürmesindeki iki temel amacı; bölge üzerine jeopolitik hedeflerini gerçekleştirmek için müzakere şartlarını kabul ettirmek ve Ukrayna'ya destek olan batıya gözdağı vermektir. Ukrayna, Avrupa'nın desteğini (bilhassa İngiltere-Fransa-Almanya) kaybettiği takdirde savaş bitecektir. Rusya-Ukrayna Savaşının bitmesi durumu bölgede siyasi istikrarsızlığın, jeoekonomik sorunların, enerji piyasalarının düzene girmesi konusunda beklenti oluşturmaktadır. Ancak bölgede gelecek zamanlı farklı sorunların küresel ve bölgesel açıdan jeopolitik sinyalleri bulunmaktadır. Rus jeopolitiğinin baskın etkileri ve Kırım'ın Rusya tarafından işgali, Ukrayna'nın AB-NATO yanlısı jeopolitikalarını ortaya çıkarmıştır. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın getirebileceği olası sonuçlar:

Küresel açıdan;

- ABD'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'nda edindiği tutumun değişmesinde birkaç önemli etken görünmektedir. Öncelikle ABD'nin son dönemde sorunlu bir ekonomiye sahip olması Ukrayna'nın yer altı kaynaklarına olan talebinde kendini göstermiştir. ABD, Ukrayna'nın nadir toprak elementlerini istemektedir. Diğer neden ise Çin'in ABD ile olan ticaret savaşlarıdır. ABD'nin Çin'i bölgede etkisiz hale getirmek, Çin-Rusya yakınlaşmasına engel olmak ve Çin'i yalnızlaştırmak için Rusya ile Ukrayna konusunda mutabakata varmak istemesi dikkat çekicidir. ABD'nin savaşın bitmesi konusunda ısrarcı tavrı bu durumu göstermektedir. Savaşın bitmesi ile ABD Ukrayna'ya dönük kaynak (Ukrayna'nın zengin yer altı kaynakları) talebini elde edebilir.
- ABD, Ukrayna'da elde edebileceği jeopolitik kazançları farklı coğrafi ortamlara taşıyabilir. Bu durum, ABD-Çin arasındaki ticari rekabette kendini daha fazla hissettirebilir. 2025'te Hindistan-Pakistan arasında yaşanan gerilim, Çin'in Güney Asya'daki jeoekonomik çıkarları doğrultusunda Çin'i zayıflatmak üzere yeni bir savaşın başlayabileceğinin ilk sinyalidir. Bu durum Hindistan ve Çin'i karşı karşıya getirebilir. ABD; Rusya-Çin işbirliğini bozmaya devam edebilir.
- Rusya'nın Ukrayna-Kırım'da ve Karadeniz Havzası'nda aktif olma eylemi Çin-Rusya arasındaki rekabeti artırabilir. Nitekim Çin'in Ukrayna'daki jeoekonomik çıkarları bu durumu zorunlu kılmaktadır.
- Çin için Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası ortaya çıkabilecek güvenlik, jeoekonomik kalkınmanın devam etmesi ve hepsinden önemlisi Çin'in küresel ekonomisinin sürmesi için enerji aktarımının ve enerji güvenliğinin devam etmesi (enerjinin olmaması Çin'in endüstri çarklarının durması anlamına gelir) tüm coğrafi alanlarda olduğu gibi Ukrayna bölgesinde de önemini sürdürecektir. Çin; NATO ve ABD'nin Ukrayna ve Rusya'yı bölgede çatışması konusunda kışkırttığını ifade etmektedir. Bu durum hem Ukrayna hem de Rusya ile jeopolitik ve jeoekonomik çıkarları olan Çin'in bölgede istikrar istediğinin açık göstergesidir. Bu nedenle Çin savaş sonrası bölgede istikrarın sürmesi için taraflar arasında yoğun bir diplomatik çaba sarf etmek durumunda kalabilir.

- Çin'in Ukrayna'daki ticari faaliyetleri, Rusya'nın bölgeyi kontrol etme arzusu, ABD'nin AB-NATO vasıtalı Karadeniz havzasında tehdidi anlamına gelmektedir. Bu nedenle ABD, Çin'e baskı yaparken, AB, Rusya'ya baskı yapmaya devam edebilir.
- Ukrayna; kuşak yol projesinin Avrupa'ya açılan jeoekonomik üssüdür (Ukrayna'nın coğrafi konumu, pazar, teknoloji, işgücü, tarımsal nitelikleri). Bu nedenle savaş sonrası Çin, bölgedeki ticari çıkarlarını korumaya özen gösterecektir.
- Ukrayna'daki değişim, Çin'in silah tedariği ve teknolojik gelişimini etkileyecek durumdadır.
- Çin'in bölgede istediği durum, Ukrayna'nın bağımsız ve istikrarlı olması, yatırım ortamının sürekli olarak iyileşmesidir. Bu durum Çin ve Ukrayna ekonomik-ticari işbirliğini sorunsuz hale getirecektir (赵会荣, 2018). Savaşın bitmesi bölgede istikrarın olması anlamına gelmemektedir. Bunun temel nedeni Ukrayna'nın tüm bölgelerinde hâkim esas tek gücün olmamasıdır. Ukrayna sorununun temel unsurlarından biri ülke içi politikasında ABD-AB ve Rusya taraftarı politik görüşlerin yer almasıdır.
- Rusya-Çin iş birliğinin geleceği belirsizdir. Bununla beraber Çin; Rusya ile Ukrayna meselesinde uzlaşma sağlayabilir. Bunun nedeni ABD'ye karşı iki tarafında çok kutuplu yapıyı desteklemesi olabilir. Fakat Çin; bir yandan da Ukrayna'daki çıkarlarını korumak isteyecektir.

Bölgesel açıdan;

- Ukrayna'nın, savaş sırasında AB ve NATO'dan destek alması, Rusya'ya karşı zayıflığını ortaya koymuştur.
- Rusya-Ukrayna Savaşı, bölgesel açıdan Ukrayna'nın yeniden dizayn edilmesi sürecini getirebilir. Ukrayna ve yakın coğrafi alanını istikrarsızlaştırabilir. Bu durum bölgede güvenlik sorununu ortaya çıkararak, bölgesel aktörler için Ukrayna'yı özel çıkar alanı haline getirebilir.
- Rusya, Ukrayna dışında yaşam alanı olarak gördüğü Beyaz Rusya, Karadeniz, Kafkasya'da kökleşmek ve bu bölgeleri kontrol etmek isteyecektir. Savaşın ilerlemesi ile Rusya'nın Ukrayna da ki Novorossiya tarihi bölgesini almayı hedeflediği ortaya çıkmıştır. Bu bölgeyi alması durumunda Ukrayna'nın sınırları küçülecek ve Ukrayna denize kıyısı olma niteliğini kaybedecektir. Rusya bu bölgelerde üstünlüğünü güçlendirme fırsatı elde edebilir. Bu durumda Çin, bu bölgede Rusya ile jeopolitikalarını farklı bir noktaya taşımak durumunda kalabilir.
- Öte yandan Rusya'nın kayıpları şunlardır: savaşın süresi, askeri-mali kayıplar, AB-NATO tarafından uygulanan yaptırımlar. AB'nin ise Avrupa'nın güvenliği adına Ukrayna'ya yaptığı savunma harcamaları olmuştur.
- Ukrayna'nın Rusya'nın siyasi yörüngesinden çıkma isteği ve Rusya'nın savaşın sonunda elde edebileceği kazançlar, etki alanını genişletmesi konusunda Rusya'yı daha saldırgan ve yayılmacı yapabilir. Bu durum Rusya'ya Balkanlar ve Güney Kafkasya'daki jeopolitik tasarımları konusunda cesaret verebilir. Öte yandan bu savaş sonucu Rusya'yı, SSCB döneminde hâkim olduğu Baltık Denizi çevresinde daha aktif politikalar yürütmesi konusunda kontrolcü yapabilir. Baltık ülkelerinin NATO üyesi olması, Rusya'yı bu bölgede güvenlik önlemleri almaya itebilir. Rusya; ABD ve NATO'nun genişlemek istediği diğer yakın coğrafi sahalarda da jeopolitik refleksler göstermeye devam edebilir.
- Ukrayna'nın saldırıya daha açık hale gelmesi de önemli sorunlar arasındadır. Bunlardan biri Moldova ile ilgili olabilir. Buna göre tarihi nedenler ile nüfusunun bir bölümü Ukrayna'da kalmış olan Moldova topraklarının bütünlüğü için Ukrayna ile Moldova arasında bir çözüm arayışına gidilebilir. Gagavuz Türkleri bölünme sonucu Ukrayna'da kalan akrabalarını görmek için Ukrayna'ya pasaportsuz gidememektedir. Öte yandan Moldova'nın Transdinyester bölgesinin Rusya'yı desteklemesi, bölgede Moldova sorunun gündeme gelmesine neden olabilir. Nitekim Transdinyester, Moldova'nın sanayi lokomotifi olarak kaybetmek istemeyeceği bölgedir. Bu durum Moldova ile Rusya'yı karşı karşıya getirebilir.

- Rusya-Ukrayna Savaşı'nın sonucunda günümüzde Ukrayna toprakları olan ancak 1939'a kadar Polonya'ya ait olan Lviv, Ternopil, Ivano-Frankivsk, Volin ve Rivne gibi toprakların Polonya'nın kendisine iadesini istemesi ile sonuçlanabilir. Macaristan ise tarihi bölgesi Karpat Dağları'nın alt bölümü olan Zakarpatya bölgesini Ukrayna'dan isteyebilir.
- Rusya'nın savaş sırasında işgal ettiği toprakları Ukrayna'ya iadesi mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte ilerleyen süre zarfında Ukrayna'nın daha fazla parçalanması olası görünmektedir. Rusya'nın Doğu Ukrayna'da daha aktif hale gelebilmesi ve Batı Ukrayna'nın ise Avrupa taraftarı olması bu süreci hızlandırabilir.
- Kırım'ın ilhakı deniz yetki alanlarını da etkileyerek Rusya'nın karlı çıkmasını sağlamıştır. Rusya-Ukrayna Savaşı üzerinden Karadeniz'e hâkimiyet önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda Ukrayna zamanla Karadeniz'deki hâkimiyetini kaybedebilir. Bunun nedeni Rusya'nın güneyde Kırım'ı işgal etmesi ve Azak Denizi'ni çevreleyerek adeta bir Rus iç denizi haline getirmesidir. Ayrıca Moldova'nın tarihi bağlamda Karadeniz'e kıyısı olan bir ülke olmasına rağmen günümüzde bu toprakların Ukrayna'da olması sorunu söz konusudur. Moldova'nın Ukrayna'nın bu kıyı bölgesinden toprak elde etmesi durumunda Ukrayna'nın Karadeniz'deki hâkim konumu sona erebilir.
- Savaşın kazanan ya da kaybeden tarafı hangi ülke olursa olsun Karadeniz Havzası'nda ve Avrupa'nın NATO sınırında (bilhassa Baltık bölgesinde) silahlanma yarışı artış gösterecektir. Bu durumda Rusya-NATO gerginliğinin artacağını göstermektedir.
- AB, Rusya'yı daha geniş bir coğrafi alanda savaşa çekip zayıflatmak istemektedir. Bu durumu, Almanya'nın Rusya'nın Baltık ülkelerine saldıracağını ifade etmesinden anlamak mümkündür. Bu jeopolitik tuzağın farkında olan Rusya, NATO üyesi Baltık ülkelerine karşı Baltık bölgesinde Kaliningrad'daki nükleer denizaltısını tehdit ve caydırıcılık unsuru olarak kullanabilir.
- Rusya'nın Ukrayna ve çevresini kontrol çabası sürecektir. Azak Denizi çevresi, Kırım Yarımadası ve Doğu Ukrayna bölgesi Rusya'nın tampon sahası olmaya sürdürebilir.
- Rusya'nın daha fazla yayılma arzusu bölgedeki ülkeleri daha tedbirli olmaya iterek, bölgesel-küresel örgütlere katılımı destekleyerek, müttefik arayışlarına itebilir. Bu durum AB açısından Rusya'ya karşı güvenlik tedbirlerini alma arayışını getirebilir. Rusya'nın savaşı kazanması durumu, AB ülkelerinin Rusya karşısında enerji talebiyle Ortadoğu ülkeleri ve Azerbaycan ile Türkiye üzerinden işbirliğini artırabilmesi söz konusudur.
- Rusya-Ukrayna Savaşı, kapsamlı şekilde NATO üzerinden Karadeniz Havzası'ndaki tüm ülkeler için stratejik durum yaratmıştır. NATO üyesi olarak Ukrayna ve Rusya'ya eşit mesafede bölgesel aktör olan Türkiye'nin savaşın bitirilmesi yönünde arabulucu rolleri söz konusudur. Türkiye, bu savaşın neticesinde yeni bir Çernobil vakasının olmasını istemediğini belirtmiştir. Karadeniz'in güvenliği ve istikrarı Türkiye için önemlidir. Öte yandan 1944 öncesi yarımadanın gerçek sahipleri olan Kırım Türklerinin haklarının korunması kapsamında Türkiye hamilik talebinde bulunabilir. Savaş hangi ülke lehine sonuçlanırsa sonuçlansın Türkiye jeopolitik önemini koruyacaktır. Türkiye'nin NATO üyesi olmasına rağmen taraf tutmadan Ukrayna-Rusya arasında barışın sağlanması için attığı adımlar onun bölgede etkili aktör rolünü sürdürmesini sağlayacaktır. Savaş sonrası Ukrayna'nın yeniden imarında Türkiye'nin aktif olması ihtimali Türkiye'yi bölgede önemli kılacaktır. Diğer ortaya çıkabilecek sonuç, AB için enerjinin temin edilmesi ve iletilmesinde Hazar Deniz Havzası, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz ile beraber Türkiye'yi savaş sonrası daha önemli hale getirebilmesidir. Bu bağlamda Türkiye, bu bölgeler arasında enerjinin aktarılmasında merkez ülke rolünü güçlendirebilecektir. Öte yandan Rusya'nın Kırım ile Doğu Ukrayna'yı işgali sonrası Rusya; fiili olarak Karadeniz'de en uzun kıyıya sahip ülke olmuştur. Bu durumun Rusya tarafından Türkiye'ye karşı baskı unsuru olarak kullanılması ihtimali Türkiye'yi Rusya'ya karşı temkinli hale getirebilir.
- Ukrayna'nın doğusunda ve Kırım'da Rusya'nın etkisine karşı, Ukrayna'nın batısı AB'ye katılabilir. Nitekim AB, Rusya ile direkt savaşmak yerine Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında Ukrayna'yı destekleyerek

Rusya'yı zayıflatmaya çalışmıştır. Bu durum Rusya ve AB arasında jeopolitik rekabetin sürdüğünü göstermektedir.

- Avrupa ülkeleri Rusya'yı Polonya üzerinden yeni bir tehdit durumu olarak algılayabilir. Avrupa'nın (Fransa-Almanya-İngiltere) Rusya'yı bu savaşta yıpratma nedenlerinden biri de budur. Rusya, AB tarafından bölgede güvenlik sorunu olarak algılanmaya devam edebilir.
- Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında batıya göç eden Ukraynalı nüfusun savaş sonrası geri dönmesi zor görünmektedir. Öte yandan Ukrayna'nın tamir edilmesi uzun zaman alacaktır.
- Savaşın başlamasından bu yana eşit olmayan güce sahip iki ülke bulunmaktadır. Ukrayna, Rusya karşısında AB ve ABD destekli mücadelesini bir yere kadar taşıyabilmiştir. Tüm bu jeopolitik analizlerin ışığında Rusya-Ukrayna Savaşı'nın bitmesinin Ukrayna'nın kaybeden taraf olabileceği sinyalini vermektedir.

Çıkar Çatışması / *Conflict of Interest*	**Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.** ***The authors declared no conflict of interest***
Finansal Destek / *Funding conditions*	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. The author declared that he received no financial support for this study
Yazar Katkıları / *Author Contributions*	**Yazarlar / *Authors***
Çalışmanın içeriği ve tasarımı/Conception/Design of Study	M. Koçyiğit Türk
Metodoloji / Methodology	M. Koçyiğit Türk
Veri toplama-oluşturma-iyileştirme / Data Curation	M. Koçyiğit Türk
Analiz/Analysis and interpretation of data	M. Koçyiğit Türk
Görselleştirme / Visualization	M. Koçyiğit Türk
Yazı taslağı / Writing - Original Draft	M. Koçyiğit Türk
Yazma - İnceleme ve Düzenleme / Writing - Review & Editing	M. Koçyiğit Türk
Proje yönetimi / Project administration	M. Koçyiğit Türk

REFERANSLAR

Ağır, O. (2024). Rusya-Ukrayna Savaşı'nda küresel aktörlerin politik hedefleri. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 10*(22), 311-326. https://doi.org/10.31765/karen.1457891

Akengin, H. (2019). *Siyasi Coğrafya. İnsan ve mekân yönetimi.* Pegem Akademi.

Armaoğlu, F. (2007). *20. Yüzyıl siyasi tarihi*. Alkım Yayınları.

Bingöl, O. (2014). Ukrayna krizinin ulusal, bölgesel-küresel bağlamı ve gelecek öngörüleri. *Karadeniz Araştırmaları, 41*(41), 15-38. https://doi.org/10.12787/KARAM826

Brzezinski, Z. (2022). *Büyük satranç tahtası. Amerika'nın küresel üstünlüğü ve bunun jeostratejik gereklilikleri.* (Çev. Yelda Türedi). İnkılap Yayınevi.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Cabbarlı, H. (2016). İki güç arasındaki Ukrayna. *Karadeniz Araştırmaları, 13*(50), 95-123.

Chestnut Greitens, S. (2022). China's response to war in Ukraine. *Asian Survey, 62*(5-6), 751-781.

Davis, P. K. (2023). Potential implications of the Russia–Ukraine war for Northeast Asia. *Journal for Peace and Nuclear Disarmament, 6*(1), 112-122.

Demedziuk, S. (2017). The new dimension of War–the Ukraine conflict. *Security and Defence Quarterly, 14*(1), 91-109.

Demir, S. (2022). The 2022 Russia-Ukraine War: Reasons and Impacts. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi, 6*(1), 13-40.

Derman, G. S., & Ongarova, Y. (2014). Ukrayna'da siyasi kriz. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi, 1*(42), 11-23.

Dinçer, M. (2023). İngiliz dış politikasında Rusya-Ukrayna Savaşı: Putin hükümetinin güvenlikleştirilmesi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi, 23*(3), 1721-1743. doi: 10.11616/asbi.1328784

Ficek, R. (2024). Assessing the Russia-Ukraine War in 2024: Consequences and Scenarios of the Future. *Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej, 59*(Sp.), 141-159.

Frederick, B. A., Evans, A. T., Hvizda, M., Laufer, A., Wang, H., Charap, S., ... & Gunness, K. (2025). *The Consequences of the Russia-Ukraine War.* RAND.

Gladkov, S. (2025). Changes in economic cooperation between Russia and China since the start of the full-scale war in Ukraine. BSR Policy Briefing series.

Gökçe, A.F ve Çiçek, M.Ş. (2025). Rusya–Ukrayna savaşında Türkiye'nin denge politikası. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 27*(48), 579-593. https://doi.org/10.18493/kmusekad.1520417

Гётц, Э. (2018). «Это геополитика, дурачок!» Анализ политики России в отношении Украины. *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право, 9*(4), 6-17.

Hasanov, A. (2010). *Jeopolitik. Teorileri, metodolojisi, aktörleri, tarihi, karakteristiği, kavramları.* Babıali Kültür Yayıncılık.

Huang, T., & Lardy. N. (2022). "China Is Too Tied to the Global economy to Risk Helping Russia." Peterson Institute for International Economics, March 15 (https://www.piie.com/blogs/realtime-economic issues-watch/china-too-tied-global-economy-risk-helping-russia).

İbrahimoğlu, T. R. (2017). Çin'in Ukrayna politikası: işbirliği mi yoksa denge oyunu mu? International Congress on Afro - Eurasian Research II – April,17-20, 2017/Malaga (Vol. 17, p. 59).

İnaç, H., & İlhan, Y. T. (2023). Yeni Düzen tartışmalarında Ukrayna Savaşının gerilimi ve analizi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi, 4*(2), 175-199. https://doi.org/10.62001/gsijses.1330140

Kaya, İ. (2013). Nitel araştırma yöntemleri. Y. Arı & İ. Kaya (Eds) içinde, *Coğrafya araştırma yöntemleri* (s. 277-301). Coğrafyacılar Derneği Yayınları.

Koçyiğit Türk, M. (2024). Jeopolitik açıdan Moldova'nın toprak bütünlüğü ve bölgesel-küresel aktörlerin etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (50), 1-29. https://doi.org/10.61904/sbe.1500856

Koçyiğit, M., & Khakikhoei, J. (2023). Jeopolitik açıdan Azak Denizi çevresinde Rusya'nın genişleme ve daralma sorunsalı. *Journal of World Geography and Development Perspectives (JWGDP), 4*, 81-95.

Kondapalli, S. (2023). China's perceptions of Russia during the Ukraine conflict. *Вестник МГИМО Университета, 16*(2), 87-103.

Kondratenko, O. (2016). Ukraine as a geopolitical priority of the Russian Federation. *Historia i Polityka, 23*(16), 101-113.

Malskyy, M. (2010), "Ukraine Between East and West: Twenty Years of Foreign Policy Experience", *Central Europe: Two Decades After,* (Der. Rafal Riedel), Warsaw: Center of Europe University of Warsaw, 269276.

Mankoff, J., & Kuchins, A. (2015). Russia, Ukraine, and US Policy Options: A Briefing Memo. *Center for Strategic and International Studies, January*, 2.

Masters, J. (2022). Ukraine: Conflict at the crossroads of Europe and Russia. Council on Foreign Relations.

Минхуэй, Я. (2025). Влияние российско-украинского конфликта на отношения между Китаем и Россией.

Mohammed Danish Aladdin Sajad, D. (2024). The Russia-Ukraine War: Causes, Consequences and Solutions. *Eurasian Journal of Management & Social Sciences*.

Неймарк, М. А. (2025). Украина в фокусе противоборства американоцентричного Запада против России. *Проблемы постсоветского пространства, 12*(1), 20-29.

Nichol, J. (2014). "Russian Political, Economic, and Security Issues and U.S. Interests", *USA Congressional Research Service (CRS) Report.*

Oktav, O. Z. (2022). Ukrayna Savaşı'nın Türkiye-Rusya ilişkilerine olası etkileri. *Bilge Strateji, 13*(23), 18-23.

Önder, E. (2022). Ukrayna-Rusya Savaşının politik yansımaları. *Avrasya Dosyası, 13*(2), 38-59.

Özey, R. (2002). *Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya*. Aktif Yayınevi.

Qadir, S. (2025). Conflicting behavior in US-Russian Relations: A Case Study of the Ukrainian Crisis. *Social Science Review Archives, 3*(1), 673-684.

Raišienė, A. G., Yatsenko, O., Nitsenko, V., Karasova, N., & Vojtovicova, A. (2019). Global dominants of Chinese trade policy development: Opportunities and threats for cooperation with Ukraine. *Journal of International Studies, 12*(1).

Richter, W. (2022). NATO-Russia tensions: Putin orders invasion of Ukraine; with the European security order in shambles, further escalation must be prevented.

Sezer, S. (2024). Rusya-Ukrayna Savaşı'nın jeopolitik sonuçları. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17*(1), 158–180. http://doi.org/10.25287/ohuiibf.1331462

Tepealtı, F. (2025). Karadeniz ve Akdeniz Havzaları: Türkiye için fırsatlar ve tehditler. *Sosyologca, 29*, 213-228.

Tokatlı, S. G. (2024). The Multifaceted Impacts and Reasons of the Ukraine War: A Theoretical Analysis. *Jebat: Malaysian Journal of History, Politics & Strategy, 51*(1).

Top, S., & Yiğit, İ. (2013). Araştırma yöntemleri ve süreci. O. Gümüşçü (Ed) içinde, *Tarihi Coğrafya* (Ünite 8). Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Wang, S., Xu, L., Yu, S., & Wang, S. (2023). Russia-Ukraine war perspective of natural resources extraction: A conflict with impact on sustainable development. *Resources Policy*, 85, 103689.

Woźniak, M. (2016). The Ukraine crisis and shift in US foreign policy. *International Studies: Interdisciplinary Political and Cultural Journal (IS), 18*(2), 87-102.

Vyas, A. (2025). Transactional Diplomacy and the Russia-Ukraine Conflict: A US Foreign Policy Shift During the Trump Era. *Available at SSRN 5223629.*

出版組. (2022). **當前烏俄戰事下的中國大翻譯運動**. *遠景論壇* No.49

顏建發. (2015). **烏克蘭危機與中國的戰略處境和選擇**. *台灣國際研究季刊, 11*(2), 51-72.

赵会荣. (2018). **中国与**乌克兰经贸合作的最新进展及发展潜力. *欧亚经济, 6*, 28-45.

赵明昊. (2022). **俄**乌冲突对中美关系的影响论析. *和平与发展.*

鄒瞻舒, & **洪貞玲**. (2023). **民族主義啦啦隊: 中國媒體對俄烏戰爭的報導及角色**. *傳播研究與實,13*(2), 111-154.

İnternet Kaynakları

Украинско-китайские торгово-экономические отношения (T.y). Nisan 1, 2022 tarihinde http://studbooks.net/55655/politologiya/ukrainsko-kitayskie_torgovo-ekonomicheskie_otnosheniya adresinden alındı.

Donnellon-May, G. (2022). Economy Recipe for Disaster?: Implications of the Ukraine-Russia War on China's Food Security. AsiaGlobal-Online. Mayıs 20, 2025 tarihinde https://www.asiaglobalonline.hku.hk/recipe-disaster-implications-ukraine-russia-war-chinas-food-security adresinden alındı.

Moore, G. J. (2014). "China's Stake in the Ukraine Crisis." The Diplomat, May 21. Mayıs 5, 2025 tarihinde http://thediplomat.com/2014/05/chinas-stake-in-the-ukraine-crisis adresinden alındı.